

ingediend op **211** (2024-2025) – Nr. 1
6 februari 2025 (2024-2025)

Ontwerp van decreet

tot instemming met het samenwerkingsakkoord van 4 april 2024 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap

INHOUD

Memorie van toelichting	3
Voorontwerp van decreet.....	17
Ontwerp van samenwerkingsakkoord	21
Advies van de Minaraad.....	33
Advies van de Raad van State	37
Ontwerp van decreet.....	69
Bijlage: samenwerkingsakkoord van 4 april 2024.....	73

MEMORIE VAN TOELICHTING

Samenvatting

Dit decreet regelt de instemming met het samenwerkingsakkoord van 4 april 2024 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG om ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap.

Het voornoemde samenwerkingsakkoord wijzigt het bestaande samenwerkingsakkoord van 2 september 2013, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020. (hierna 'samenwerkingsakkoord luchtvaart' genoemd), om dit in lijn te brengen met de Europese regelgeving, met name richtlijn 2023/959/EG van 10 mei 2023 tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten en richtlijn 2023/958/EG van 10 mei 2023 tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel, die wijzigingen aanbrengen in richtlijn 2003/87/EG.

De wijzigingen in de Europese regelgeving hebben voornamelijk betrekking op het verderzetten van de huidige beperking van het toepassingsgebied van het Europese emissiehandelssysteem of EU ETS (emissions trading system) voor de luchtvaart tot 2026, de aanpassing van de kosteloze toewijzing van emissierechten aan vliegtuigexploitanten en de tenuitvoerlegging van de regeling voor koolstofcompensatie en -reductie voor de internationale luchtvaart, beter bekend onder de Engelse afkorting CORSIA (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation).

Naast de noodzakelijke aanpassingen ten gevolge van de aangepaste Europese regelgeving, wordt het samenwerkingsakkoord ook vereenvoudigd.

De voornaamste doelstelling van de vereenvoudiging is om tot een robuust samenwerkingsakkoord te komen zodat het in de toekomst niet telkens moet worden aangepast als het toepassingsgebied of de verplichtingen voor vliegtuigexploitanten in de Europese regelgeving wijzigen. Daarnaast is het huidige samenwerkingsakkoord luchtvaart zeer gedetailleerd. Sommige bepalingen zijn overbodig (al gevat door het samenwerkingsakkoord register van 20 januari 2017 of bevatten verplichtingen voor vliegtuigexploitanten, die beter kunnen worden opgenomen in gewestelijke regelgeving omdat zij geen betrekking hebben op de bevoegdheidsverdeling); of worden overbodig omdat zij niet langer van toepassing zijn voor de volgende jaren (alles over tonkilometerdata, de aanvraag van kosteloze toewijzing, de bijzondere reserve). De voorliggende wijziging aan het samenwerkingsakkoord beperkt de inhoud tot bepalingen die de bevoegdheidsverdeling tussen de betrokken entiteiten regelen. De bepalingen over bevoegdheidsaspecten blijven onveranderd in de vereenvoudigde tekst.

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Situering

Het voorliggende ontwerp van decreet geeft uitvoering aan de beslissing van het Overlegcomité van 22 november 2023, waarbij het voorstel van samenwerkingsakkoord wordt goedgekeurd en waarbij de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gelast worden het voorstel van samenwerkingsakkoord, – na ondertekening door alle gemachtigde ministers – ter advies voor te leggen aan de Raad van State met het oog op een spoedige afhandeling van de parlementaire goedkeuringsprocedure.

Het ontwerp van decreet geeft bovendien uitvoering aan de Europese regelgeving, met name richtlijn 2023/959/EG van 10 mei 2023 tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten en richtlijn 2023/958/EG van 10 mei 2023 tot wijziging van richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel. Beide richtlijnen zijn op 16 mei 2023 gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie.

B. Inhoud

Probleemstelling en omgevingsanalyse

Richtlijn 2023/959/EG en richtlijn 2023/958/EG, die wijzigingen aanbrengen in richtlijn 2003/87/EG (hierna: ETS-richtlijn), hebben tot gevolg dat het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, moet worden gewijzigd.

Gewijzigd of nieuw artikel in de ETS-richtlijn (als gevolg van herziening ETS-richtlijn)	Korte beschrijving van de wijziging	Aanpassing samenwerkingsakkoord luchtvaart
Artikel 3quater, lid 6	Compensatie voor het gebruik van duurzame vliegtuigbrandstoffen door bijkomende kosteloze toewijzing door lidstaten – eerste aanvragen in 2025 met betrekking tot gebruikte duurzame vliegtuigbrandstoffen in 2024.	Invoegen nieuw artikel 6/1.
Artikel 3quater, lid 8	Aanpassing toepassingsgebied tot 2030 over de uitsluiting van vluchten van en naar perifere regio's. Van 2013 tot 2023 waren alle vluchten van en naar perifere regio's uitgesloten. De nieuwe bepaling tot 2030 sluit alleen vluchten uit tussen een perifere regio en een ander gebied van dezelfde lidstaat.	In principe artikel 20/1 maar artikel wordt opgeheven in kader van vereenvoudiging.
Artikel 3quinquies, lid 1	Kosteloze toewijzing en verlening tegen 30 juni van elk jaar (geldt voor jaren 2024-2025).	Invoegen nieuw artikel 6/1.

Opheffen artikel 3sexies	Opheffen van bepalingen over de aanvraag kosteloze toewijzing op basis van tonkilometerdata.	Opheffen van artikel 7.
Opheffen artikel 3septies	Opheffen van bepalingen over de aanvraag kosteloze toewijzing uit bijzondere reserve op basis van tonkilometerdata.	Opheffen van artikel 8, 9 en 10.
Artikel 3octies	Opheffen van bepalingen over monitoringplan tonkilometerdata.	Opheffen van de bepalingen over tonkilometerdata in artikel 6.
Artikel 11bis	Opheffen van alle bepalingen over CERs en ERUs (= internationale emissiekredieten) die golden voor vorige periodes. Invoegen bepalingen over kredieten die mogen worden gebruikt door vliegtuigexploitanten om te voldoen aan hun CORSIA (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation) offsetverplichtingen.	Opheffen bepalingen CERs en ERUs: opheffen artikel 17, §2. Nieuwe bepalingen CORSIA-offsets: geen (in kader van vereenvoudiging worden dergelijke zaken die los staan van bevoegdheidsaspecten niet opgenomen in het samenwerkingsakkoord).
Artikel 12, lid 2bis en 3	lid 2bis: opheffen deadline inlevering 30 april. Lid 3: nieuwe inleverdeadline 30 september vanaf 2024.	In principe aanpassen van artikel 17, §1, maar dit artikel wordt in kader van vereenvoudiging opgeheven.
Artikel 12, lid 6	CORSIA: berekening offsetverplichtingen en notificatie aan vliegtuigexploitanten.	geen (is al gevat door artikel 20/4).
Artikel 12, lid 9	CORSIA: annulering offsetverplichtingen voor vliegtuigexploitanten.	Geen (betreft verplichting voor vliegtuigexploitanten, bevat geen bevoegdheidsaspecten)
Artikel 14, lid 5	Monitoring en rapportage van niet-CO ₂ -effecten vanaf 2025.	Geen (betreft verplichtingen voor vliegtuigexploitanten en Europese Commissie, bevat geen bevoegdheidsaspecten).
Artikel 14, lid 6	Publicatie emissiecijfers per vliegtuigexploitant: procedure dat vliegtuigexploitant uitzondering kan vragen aan lidstaat.	artikel 6, §4.
Artikel 16, lid 3	Sancties: inleverdeadline verandert naar 30 september vanaf 2024	in principe aanpassing artikel 20, §1, maar dit artikel wordt in kader van vereenvoudiging opgeheven.
Artikel 18bis	Verandering administrerende lidstaat in specifiek geval.	aanpassen definitie "periode" in artikel 2.

Artikel 25bis, lid 4, 5 en 6	Vrijstelling van EU ETS voor vluchten: – van en naar CORSIA-staten tot 2026 (niet intra-EER-Zwitserland-Verenigd Koninkrijk) (Europese Economische Ruimte of EER); – van en naar niet-CORSIA-staten tot 2026 (niet intra-EER-Zwitserland-Verenigd Koninkrijk); – van en naar de minst ontwikkelde landen en kleine eilandstaten in ontwikkeling.	In principe artikel 20/1, maar artikel wordt opgeheven in kader van vereenvoudiging.
Artikel 28bis	Verderzetting beperking EU ETS-toepassingsgebied tot intra-EER-vluchten tot 2026.	In principe artikel 20/1, maar artikel wordt opgeheven in kader van vereenvoudiging.
Bijlage I	Opname toepassingsgebied CORSIA en aanpassing voor vluchten betreffende openbare dienstverplichtingen (Public Service Obligations of PSO).	Geen (toepassingsgebied wordt niet opgenomen in samenwerkingsakkoord, er wordt verwezen naar de richtlijn).

Naast de noodzakelijke aanpassingen ten gevolge van de aangepaste Europese regelgeving in het kader van 'Fit for 55', wordt het samenwerkingsakkoord vereenvoudigd.

De voornaamste doelstelling van de vereenvoudiging is om tot een robuust samenwerkingsakkoord te komen zodat het in de toekomst niet telkens moet worden aangepast als het toepassingsgebied of de verplichtingen (inhoud, timing ...) voor vliegtuigexploitanten wijzigen in de Europese regelgeving. Zo moest het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 al tweemaal worden aangepast (door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020) ten gevolge van een wijziging van het toepassingsgebied in de Europese regelgeving. De beperking tot intra-EER-vluchten geldt in de nieuwe Europese regelgeving opnieuw maar voor drie jaar tot 2026. Daarna zal de ETS-richtlijn opnieuw aangepast worden, en drie jaar later mogelijk opnieuw (waarschijnlijk in artikel 25bis en 28bis). Zonder vereenvoudiging van het samenwerkingsakkoord luchtvaart staat men in toekomst elke paar jaar voor een nieuwe tijdrovende wijzigingsprocedure van het samenwerkingsakkoord. Om dit te vermijden zijn aanpassingen of opheffingen in artikel 17 en artikel 20 van het samenwerkingsakkoord nodig, waarin de inleververplichtingen en sancties worden gekoppeld aan het toepassingsgebied van EU ETS (via de definitie "emissies").

Daarnaast is het huidige samenwerkingsakkoord luchtvaart zeer gedetailleerd. Sommige bepalingen zijn overbodig (al gevat door het samenwerkingsakkoord register van 20 januari 2017 of bevatten verplichtingen voor vliegtuigexploitanten, die beter opgenomen worden in gewestelijke regelgeving omdat zij geen betrekking hebben op de bevoegdheidsverdeling); of worden overbodig omdat zij niet langer van toepassing zijn voor de volgende jaren (alles over tonkilometerdata, aanvraag kosteloze toewijzing, bijzondere reserve). De voorliggende wijziging aan het samenwerkingsakkoord beperkt de inhoud tot bepalingen die de bevoegdheidsverdeling tussen de betrokken entiteiten regelen. De bepalingen over bevoegdheidsaspecten blijven onveranderd in de vereenvoudigde tekst.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

Het voorliggende samenwerkingsakkoord brengt het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, volledig in overeenstemming met richtlijn 2023/959/EG en richtlijn 2023/958/EG, die wijzigingen aanbrengen in de ETS-richtlijn.

Daarnaast vereenvoudigt het samenwerkingsakkoord de tekst van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, om tot een robuust samenwerkingsakkoord te komen dat in de toekomst niet telkens moet worden aangepast als het toepassingsgebied of de verplichtingen voor vliegtuigexploitanten wijzigen in de Europese regelgeving.

Hieronder volgt een artikelsgewijze bespreking van het voorliggende samenwerkingsakkoord.

Artikel 1 wijzigt het opschrift van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013. Het nieuwe opschrift verwijst naar richtlijn 2003/87/EG (de ETS-richtlijn), zodat alle wijzigingen aan deze richtlijn relevant voor de luchtvaartsector gevat zijn, en niet alleen de wijzigingen van richtlijn 2008/101/EG.

Artikel 2 specificeert in punt 1° dat dit samenwerkingsakkoord als doel heeft de intra-Belgische EU ETS-taken te organiseren alleen voor wat de luchtvaartsector betreft. In punt 2° worden de specifieke verwijzingen naar verordening 421/2014/EG, 2017/2392/EG en CORSIA opgeheven, aangezien deze al gevat worden door de verwijzing naar de ETS-richtlijn in punt 1°.

Artikel 3 heft de definities van "veiling", "bijzondere reserve", "toezichtsjaar", "emissiereductie-eenheid of ERU", "gecertificeerde emissiereductie of CER", "verordening nr. 421/2014", "koninklijk besluit van 21 juli 2017" en "verordening (EU) 2017/2392" en de laatste zinsnede van de definitie van "kosteloze toewijzing" op omdat deze – ten gevolge van andere wijzigingen in de tekst – niet langer relevant zijn.

Het actualiseert bovendien de definities van "registerverordening" en "register" (in functie van aanpassingen in de Europese regelgeving) en "periode" (overeenkomstig de 'Fit for 55'-wijzigingen aan artikel 13 en 18bis van de ETS-richtlijn) en vervangt de definitie van "verordening (EU) 525/2013" door de definitie van de actueel geldende verordening ter zake "verordening (EU) 2018/1999".

Artikel 4 heft artikel 5 van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 op. De bepalingen in dit artikel, die relevant zijn voor een samenwerkingsakkoord, worden al gevat door artikel 4 van het samenwerkingsakkoordregister van 20 januari 2017 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende de organisatie en het administratief beheer van het nationaal register voor broeikasgassen van België overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en verordening (EU) 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad, alsook bepaalde elementen van de veiling overeenkomstig verordening (EU) 1031/2010 van de Commissie.

Artikel 5 wijzigt het opschrift van hoofdstuk V naar "Tenuitvoerlegging van de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie". Dit hoofdstuk bevat alle bepalingen met betrekking tot het EU ETS, onderverdeeld in twee afdelingen: Afdeling 1. Emissiemonitoringplan en emissieverslag, Afdeling 2. Kosteloze toewijzing van emissierechten.

Artikel 6 voegt een "Afdeling 1. Emissiemonitoringplan en emissieverslag" in.

Artikel 7 brengt enkele wijzigingen aan in de procedure voor het indienen en goedkeuren van emissiemonitoringplannen en emissieverslagen (artikel 6 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013).

- In paragraaf 1:
 - wordt de deadline voor het indienen van een monitoringplan door vliegtuigexploitanten bij hun bevoegde autoriteit, namelijk "vier maanden voor elk toezichtsjaar" opgeheven wegens alleen relevant voor het 'start'-monitoringplan bij de start van het EU ETS luchtvaart in 2010 en in de praktijk niet werkbaar voor de jaarlijkse actualisaties van de monitoringplannen. De indieningsdeadlines voor deze jaarlijks actualisaties worden in de praktijk vastgelegd door de bevoegde autoriteiten;
 - wordt de procedure uitgebreid naar "emissieverslagen" (verplaatsing vanuit artikel 14 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 omwille van de eenvoud);
 - wordt de bepaling over tonkilometergegevens geschrapt, wegens niet langer relevant. (artikel 3sexies van de ETS-richtlijn wordt opgeheven ten gevolge van de 'Fit for 55'-aanpassingen).
- In paragraaf 2 wordt de bepaling over de goedkeuring van emissiemonitoringplannen uitgebreid naar "emissieverslagen", wordt de bepaling over tonkilometergegevens opgeheven wegens niet langer relevant en wordt opgeheven dat de goedgekeurde monitoringplannen aan de Nationale Klimaatcommissie (NKC) moeten worden bezorgd (wat geen meerwaarde heeft voor de jaarlijkse actualisaties van de monitoringplannen).
- Er worden een paragraaf 3 (dit is geen nieuwe bepaling, maar betreft een verplaatsing vanuit artikel 15 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013) en een nieuwe paragraaf 4 (naar aanleiding van het nieuwe artikel 14, lid 6, van de ETS-richtlijn dat werd ingevoegd door de 'Fit for 55'-aanpassingen) ingevoegd. Deze paragraaf 4 specificeert dat het de bevoegde autoriteiten zijn die instaan voor de behandeling van het verzoek van een vliegtuigexploitant om bepaalde data niet te laten publiceren door de Europese Commissie.

Artikel 8 voegt een "Afdeling 2. Kosteloze toewijzing van emissierechten" in, in hoofdstuk V.

Artikel 9 voegt een artikel 6/1 in dat bepaalt dat de bevoegde autoriteiten instaan voor de kosteloze toewijzing van emissierechten. Details over procedure en voorwaarden kunnen worden opgenomen in de gewestelijke regelgeving.

De enige bepalingen die nog relevant zijn met betrekking tot de kosteloze toewijzing zijn de nieuwe 'Fit for 55'-bepalingen ingevoegd in artikel 3quater, lid 6, en artikel 3quinquies, lid 1bis, van de ETS-richtlijn. Voor wat betreft de kosteloze toewijzing van artikel 3quinquies, lid 1bis, van de ETS-richtlijn is er geen aanvraagprocedure. De berekening verloopt automatisch door de Commissie op basis van de geverifieerde 2023-emissies. Voor wat betreft de kosteloze toewijzing van artikel 3quater, lid 6, van de richtlijn is de aanvraagprocedure nog niet vastgelegd. Dit zal gebeuren door een gedelegeerde handeling van de Commissie.

Artikel 10 heft hoofdstuk VI (bestaande uit artikel 7 tot en met 11) van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 op. Dit zijn alle bepalingen over de kosteloze toewijzing van emissierechten die niet langer relevant zijn, ten gevolge van het opheffen van dezelfde bepalingen in artikel 3sexies en 3septies van de ETS-richtlijn in het kader van 'Fit for 55'.

Artikel 11 heft artikel 12 op, aangezien de registerhouder al als veiler wordt aangeduid in artikel 10 van het samenwerkingsakkoord register van 20 januari 2017.

Artikel 12 heft hoofdstuk VIII "Aangifte en verificatie van emissies" (bestaande uit artikel 14 en 15) van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 op.

- Artikel 14, §1 (procedure indiening emissieverslag) wordt geïntegreerd in artikel 6, §1. Het vastleggen van de deadline voor het indienen van het jaarlijks emissieverslag wordt overgelaten aan de bevoegde autoriteiten. Paragraaf 2 wordt opgeheven omdat dit een eerder overbodige controle door de Nationale Klimaatcommissie betrof en een nutteloze kennisgeving aan de registeradministrateur nadat de emissiecijfers al zijn doorgegeven aan en zijn ingevoerd in het register (conform artikel 19 samenwerkingsakkoord register van 20 januari 2017). Paragraaf 3 wordt opgeheven wegens overbodig. Dit wordt al geregeld door artikel 32 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register.
- Artikel 15: deze bepaling werd verplaatst naar artikel 5 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013.

Artikel 13 heft hoofdstuk IX "Geldigheid, inlevering en annulering van emissierechten" (bestaande uit artikel 16 tot en met 19) van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 op.

- De bepalingen van artikel 16 zijn vastgelegd in artikel 13 van de ETS-richtlijn en hoeven geen omzetting.
- Artikel 17, §1, betreft de inleververplichting voor vliegtuigexploitanten en koppelt deze aan het toepassingsgebied van het EU ETS (via de definitie "emissies"). De definitie "emissies" is gelinkt aan het toepassingsgebied van het EU ETS (alle vluchten die vertrekken of landen in de EER) en blijft van toepassing ten gevolge van artikel 3 van het samenwerkingsakkoord luchtvaart. Het is deze bepaling (samen met artikel 20) die ervoor zorgde dat het samenwerkingsakkoord luchtvaart telkens moest worden aangepast als er een tijdelijke afwijking op het toepassingsgebied werd ingevoerd door een aanpassing van de Europese regelgeving. Het opheffen van deze paragraaf voorkomt dat het samenwerkingsakkoord in de toekomst opnieuw elke drie jaar moet worden aangepast. Bovendien heeft deze bepaling niets te maken met de bevoegdheidsverdeling en kan dus probleemloos opgeheven worden uit het samenwerkingsakkoord. De inleververplichting wordt vastgelegd in de wetgeving van de bevoegde autoriteiten.
- De bepaling van artikel 17, §2, wordt in artikel 11bis ETS-richtlijn geschrapt ten gevolge van de 'Fit for 55'-aanpassingen.
- Artikel 18 is overbodig. Dit wordt al geregeld door de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register.
- Artikel 19 wordt verplaatst naar art 20/1 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 (hoofdstuk sancties).

Artikel 14 brengt enkele wijzigingen aan in artikel 20 van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013.

- De oorspronkelijke paragraaf 1 wordt opgeheven. Deze paragraaf koppelt de sancties voor het onvoldoende inleveren van emissierechten aan het toepassingsgebied van het EU ETS (via de definitie "emissies"). Het is deze bepaling (samen met artikel 17 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013) die ervoor zorgde dat het samenwerkingsakkoord telkens moest worden aangepast als er een tijdelijke afwijking op het toepassingsgebied werd ingevoerd door een aanpassing van de Europese regelgeving. Het schrappen van deze paragraaf voorkomt dat het samenwerkingsakkoord in de toekomst opnieuw elke drie jaar moet worden aangepast. Er wordt een nieuwe paragraaf

- 1 ingevoegd. Dit is geen nieuwe bepaling maar betreft een verplaatsing vanuit artikel 19 samenwerkingsakkoord luchtvaart uit het hoofdstuk IX "Geldigheid, inlevering en annulering van emissierechten", dat integraal opgeheven wordt.
- Paragraaf 2 wordt aangevuld met de bepaling dat het de bevoegde autoriteiten zijn die instaan voor het opleggen van de boete voor het onvoldoende inleveren van emissierechten en verwijst hierbij naar de richtlijn, zodat tijdelijke afwijkingen van het EU ETS-toepassingsgebied automatisch worden in rekening gebracht.
 - Paragraaf 3 wordt opgeheven omdat die opnieuw linkt naar het toepassingsgebied van het EU ETS (via de definitie "emissies"). De paragraaf is bovendien overbodig aangezien de bepaling niets te maken heeft met de bevoegdheidsverdeling.
 - De bepaling in paragraaf 4 wordt gelinkt aan de ETS-richtlijn in plaats van aan de vereisten van het samenwerkingsakkoord luchtvaart, aangezien de specifieke inleververplichtingen voor vliegtuigexploitanten opgeheven worden uit artikel 17 samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013 om dit meer robuust te maken ten aanzien van toekomstige wijzigingen aan de richtlijn.

Artikel 15 heft hoofdstuk X/1 "Afwijkingen die gelden vooruitlopend op de tenuitvoerlegging van CORSIA", dat het artikel 20/1 bevat, op. De toevoeging van dit hoofdstuk (door het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020) was alleen nodig als correctie op de gedetailleerde verplichtingen voor vliegtuigexploitanten en de expliciete link van de inleververplichtingen aan het toepassingsgebied van het EU ETS. Na het opheffen van deze bepalingen en de beperking van de inhoud van het samenwerkingsakkoord tot bevoegdheidsaspecten is dit hoofdstuk overbodig en mag het worden opgeheven.

Impactanalyse

Het voorliggende samenwerkingsakkoord voorziet in de uitvoering van Europese regelgeving in België. De wijzigingen in de uitvoering van het EU ETS en de uitvoering van CORSIA hebben een impact op de verplichtingen die gelden voor vliegtuigexploitanten, die in het kader van het EU ETS en CORSIA België als administrerende lidstaat hebben. Doordat het de uitvoering van Europese regelgeving betreft, is een gelijk speelveld gegarandeerd. Doordat CORSIA voor wat betreft de intra-EER-vluchten geïmplementeerd wordt middels het EU ETS, en ook voor de uitvoering van CORSIA voor niet-intra-EER-vluchten zoveel mogelijk de bestaande procedures en systemen die gelden voor het EU ETS voor de luchtvaart gevolgd worden, wordt ook administratieve eenvoud gegarandeerd, zowel voor luchtvaartmaatschappijen als voor de Belgische entiteiten belast met de uitvoering van CORSIA.

De instemming met het voorliggende samenwerkingsakkoord heeft geen impact op de grondrechten en op het gelijkheidsbeginsel, geen budgettaire impact en geen bestuurlijke impact op de lokale en provinciale besturen en op Brussel.

Implementatie

De uitvoering van het voorliggende samenwerkingsakkoord zal in het Vlaamse Gewest gebeuren door de bevoegde autoriteit, die in artikel 8.1.2, 1°, van het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, werd aangeduid voor de uitvoering van het samenwerkingsakkoord luchtvaart van 2 september 2013, gewijzigd door het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015, zijnde het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA).

Het voorliggende samenwerkingsakkoord is afgesloten voor onbepaalde duur. Het treedt in werking wanneer de laatste partij de instemmingsakte heeft gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

C. Totstandkomingsprocedure

Het voorliggende samenwerkingsakkoord werd door de Nationale Klimaatcommissie door middel van een schriftelijke procedure goedgekeurd op 12 oktober 2023.

Het Overlegcomité keurde het ontwerp van samenwerkingsakkoord goed op 22 november 2023.

De Vlaamse Regering hechtte in de vergadering van 15 december 2023 haar goedkeuring aan het ontwerp van samenwerkingsakkoord. Het samenwerkingsakkoord werd ondertekend door de minister-president van de Vlaamse Regering, de Vlaamse minister, bevoegd voor het klimaat en de Vlaamse minister, bevoegd voor de regionale luchthavens, en ook door de ministers van de andere gewesten en de federale overheid.

In dezelfde vergadering van 15 december 2023 werd het voorontwerp van decreet principieel goedgekeurd en werd de Vlaamse minister, bevoegd voor het klimaat, gelast om hierover het advies in te winnen van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen (Minaraad) en de Raad van State.

De Minaraad liet per schrijven op datum van 4 januari 2024 weten dat hij over het voorontwerp van decreet geen advies wilde verstrekken.

De afdeling Wetgeving van de Raad van State verstrekke haar gezamenlijk advies 76.655/VR op 15 juli 2024 (bezorgd aan de adviesvragers op 30 juli 2024).

De Nationale Klimaatcommissie heeft via een schriftelijke procedure van 2 december 2024 kennisgenomen van het advies van de Raad van State en beslist dat het samenwerkingsakkoord niet moet worden aangepast.

De Raad van State maakte in zijn advies de hierna volgende opmerkingen:

– Bevoegdheidsverdeling

In randnummer 3.1 herinnert de Raad van State eraan dat het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tot doel heeft tegemoet te komen aan de arresten nrs. 33/2011 en 76/2012 van het Grondwettelijk Hof (punt 4.1.3).

Volgens deze arresten:

- mogen de gewesten maatregelen nemen om de uitstoot van broeikasgassen door vliegtuigen te verminderen, voor zover zij evenwel hun territoriale bevoegdheid niet overschrijden (punt 4.2.1);
- heeft de federale overheid dezelfde bevoegdheid met betrekking tot het lucht-ruim boven de Belgische maritieme zones, die onder de territoriale bevoegdheid van de federale overheid vallen (punt 4.2.2.).

De Raad van State benadrukt punt B.10.2 van arrest nr. 33/2011 van 2 maart 2011 van het Grondwettelijk Hof: "Te dezen zijn evenwel de bevoegdheden van de federale Staat en de gewesten door, enerzijds, de Europeesrechtelijke noodzaak dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant en, anderzijds, de hoofdzakelijk gewestgrensoverschrijdende aard van de door in een gewest landende of opstijgende vliegtuigen veroorzaakte emissies tijdens hun volledige vlucht, dermate verweven dat ze niet dan in onderlinge samenwerking kunnen worden uitgeoefend."

Met betrekking tot het voorliggende samenwerkingsakkoord stelt de Raad van State zich de vraag of de voorgestelde opheffing van de bepalingen over de verplichting tot inlevering van emissierechten en de boete bij niet-inlevering van

emissierechten verenigbaar is met de bevoegdheidsverdeling zoals die voortvloeit uit punt B.10.2 van arrest nr. 33/2011 en of hiermee niet wordt voorbijgegaan aan de Europeesrechtelijke noodzaak dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant (randnummer 3.3.).

De Raad van State stelt dezelfde vraag met betrekking tot de beslissing om het nieuwe systeem voor monitoring en rapportage van de niet-CO₂-effecten van de luchtvaart niet op te nemen in het samenwerkingsakkoord (randnummer 3.4.).

Het samenwerkingsakkoord heeft tot doel het beheer en de administratie te organiseren van de taken met betrekking tot de luchtvaartactiviteiten die onder het toepassingsgebied van de ETS-richtlijn vallen, op voorwaarde van de inachtneming van de regels over de bevoegdheidsverdeling (artikel 1 samenwerkingsakkoord).

Artikel 4 van het samenwerkingsakkoord maakt het mogelijk om een bevoegde autoriteit toe te wijzen aan elke vliegtuigexploitant waarvoor België de verantwoordelijke lidstaat is. Dit is het gewest waarvan op het grondgebied de luchthaven, die beheerd wordt door de luchthavenbeheerder van de betreffende vliegtuigexploitant, gelegen is.

De registeradministrateur, die onder de federale overheid ressorteert, is verantwoordelijk voor verschillende taken, waaronder de publicatie van de lijst van vliegtuigexploitanten, waarbij telkens de bevoegde autoriteit en de luchthavenbeheerder worden vermeld, en de taken die zijn voorzien in het samenwerkingsakkoord register.

Het voorliggende samenwerkingsakkoord wijzigt geenszins de bevoegdheidsverdeling uit het samenwerkingsakkoord van 2013: elke bevoegde autoriteit bepaalt het aantal in te leveren emissierechten en legt een boete op in geval van laattijdige inlevering overeenkomstig de Europese bepalingen, en de registeradministrateur voert de verrichtingen met betrekking tot de inlevering van emissierechten in het register uit en publiceert de namen van de exploitanten die in overtreding zijn.

De aanpassingen aan het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 raken niet aan de bevoegdheidsverdeling en raken niet aan het principe van één bevoegde autoriteit per vliegtuigexploitant. De monitoring van niet-CO₂-effecten vanaf 2025 heeft evenmin impact op de bevoegdheidsverdeling. Dit houdt alleen in dat vliegtuigexploitanten een extra sectie zullen moeten opnemen in het bestaande monitoringplan en emissierapport. Het samenwerkingsakkoord hoeft niet te worden aangepast.

– Overeenstemming met het Europese recht

De Raad van State herinnert aan artikel 18 van Richtlijn 2003/87/EG en artikel 10 van Uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 volgens welke de lidstaten een of meer bevoegde autoriteiten moeten aanwijzen om de toepassing van de in de richtlijn vastgestelde regels te waarborgen; als meerdere autoriteiten worden aangewezen, moeten de werkzaamheden van deze autoriteiten worden gecoördineerd (punt 4.1.).

De Raad van State merkt op dat het voorliggende samenwerkingsakkoord een aanzienlijk aantal bepalingen van het samenwerkingsakkoord van 2013 intrekt en dat er een aantal nieuwe bepalingen aan worden toegevoegd zonder dat de Nationale Klimaatcommissie (of een ander coördinerend orgaan) wordt vermeld. De Raad van State concludeert het volgende: "Zodoende beperkt het voorliggende samenwerkingsakkoord de coördinatie van de verschillende bevoegde autoriteiten, door een zekere procedurele uniformiteit te schrappen en door de gecentraliseerde controle op de activiteiten inzake monitoring, rapportage en verificatie af te bouwen, in die

mate dat deze aanpak afbreuk dreigt te doen aan het uit artikel 18 van richtlijn 2003/87/EG en artikel 10 van uitvoeringsverordening 2018/2066 voortvloeiende coördinatievereiste en bijgevolg aan de correcte omzetting en uitvoering van die bepalingen.” (randnummer 4.2.).

Wat de overeenstemming met het Europese recht betreft, moet worden opgemerkt dat, wat de vaste ETS-installaties betreft, de verschillende Belgische reglementeringen niet voorzien in een algemene controle van de verschillende monitoring-, aangifte- en verificatieverrichtingen door de NKC en dat de Europese autoriteiten hierover nooit een opmerking hebben gemaakt.

Met betrekking tot elk artikel in het bijzonder dat door de Raad van State wordt aangehaald:

- artikel 7, 1°, van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij artikel 6, §1, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 wordt gewijzigd. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, wordt de termijn waarbinnen vliegtuigexploitanten een monitoringplan bij hun bevoegde autoriteit moeten indienen, namelijk “vier maanden voor elk monitoringjaar”, opgeheven omdat deze termijn alleen relevant is voor het ‘start’-monitoringplan bij de start van het EU ETS in 2010, maar in de praktijk niet haalbaar is voor jaarlijkse updates van monitoringplannen. De termijnen voor deze jaarlijkse updates worden in de praktijk vastgesteld door de bevoegde autoriteiten. Ter vergelijking: de termijnen voor het indienen van monitoringplannen voor vaste installaties zijn vastgelegd in de gewestelijke wetgevingen, in overeenstemming met uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066.
- artikel 7, 2°, van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij artikel 6, §2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 wordt vervangen. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, wordt het bezorgen van de goedgekeurde monitoringplannen aan de NKC opgeheven omdat dit geen toegevoegde waarde heeft. Ter vergelijking: monitoringplannen voor vaste installaties worden niet ter beoordeling aan de NKC voorgelegd.
- artikel 12 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 14, §1, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, is de procedure voor het indienen van het emissieverslag opgenomen in artikel 6, lid 1, waarbij het aan de bevoegde autoriteiten wordt overgelaten om de termijn voor het indienen van het jaarlijkse emissieverslag vast te stellen. Ter vergelijking: de termijnen voor het indienen van emissieverslagen voor vaste installaties zijn vastgesteld in gewestelijke wetgevingen, in overeenstemming met uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066.
- artikel 12 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 14, §2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, wordt paragraaf 2 opgeheven omdat het een overbodige controle door de NKC is en een onnodige kennisgeving aan de registeradministrateur nadat de emissiecijfers al zijn doorgegeven en in het register zijn ingevoerd overeenkomstig het samenwerkingsakkoord register van 20 januari 2017. Ter vergelijking: de NKC voert deze controle niet uit voor vaste installaties.
- artikel 13 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 17, §3, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013. De goedkeuring door de NKC is overbodig; elke bevoegde autoriteit controleert de totale emissies van het voorgaande kalenderjaar. Ter vergelijking: er is geen goedkeuring door de NKC voor vaste installaties.
- artikel 9 van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 een artikel 6/1 wordt ingevoegd, zonder dat in een gelijkaardig coördinatiemechanisme wordt voorzien als bedoeld in de opgeheven regels van hoofdstuk VI van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013. Ter vergelijking: de kosteloze toewijzing van emissierechten

- voor vaste installaties valt onder de bevoegdheid van de bevoegde autoriteiten en er is geen coördinatiemechanisme.
- het niet omzetten van artikel 12, lid 9, van richtlijn 2003/87/EG, zoals gewijzigd bij artikel 1, lid 6, van richtlijn (EU) 2023/958. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, moeten deze bepalingen worden opgenomen in de gewestelijke wetgevingen van de bevoegde autoriteiten, aangezien ze geen betrekking hebben op de bevoegdheidsverdeling.
 - het niet omzetten van artikel 14, lid 5, van richtlijn 2003/87/EG, zoals gewijzigd bij artikel 1, lid 7, van richtlijn (EU) 2023/958. Zoals in de memorie van toelichting wordt uitgelegd, moeten deze bepalingen worden opgenomen in de gewestelijke wetgevingen van de bevoegde autoriteiten, aangezien ze geen betrekking hebben op de bevoegdheidsverdeling.

De vereenvoudigingen aan het samenwerkingsakkoord doen bijgevolg geen afbreuk aan artikel 18 van de ETS-richtlijn en artikel 10 van de uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066, die stellen dat in het geval van meerdere bevoegde autoriteiten per lidstaat het werk moet worden gecoördineerd. Het voorliggende samenwerkingsakkoord moet niet worden aangepast naar aanleiding van deze opmerking.

- Opmerking over artikel 12 (randnummer 5)

De Raad van State merkt op dat het vastleggen van de deadline voor het indienen van het jaarlijkse emissieverslag door de bevoegde autoriteiten in overeenstemming moet zijn met artikel 68 van de uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 die vereist dat de indiening van de emissieverslagen moet plaatsvinden tussen 28 februari en 31 maart.

Met deze opmerking wordt rekening gehouden bij de opmaak van de respectievelijke gewestelijke wetgeving. Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassing van het samenwerkingsakkoord.

- Opmerking over artikel 12 (randnummer 6)

De Raad van State merkt op dat er in de memorie van toelichting bij artikel 12 verkeerdelijk verwezen wordt naar het koninklijk besluit van 21 juli 2017. Er moet verwezen worden naar artikel 32 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 betreffende de werking van het EU-register.

Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassing van het samenwerkingsakkoord. De memorie van toelichting wordt in die zin aangepast.

- Opmerking over artikel 13 (randnummer 7)

De Raad van State heeft tijdens de opmaak van het advies de vraag gesteld aan de entiteiten waarom de bepalingen van artikel 16 van het samenwerkingsakkoord geen omzetting hoeven en daardoor kunnen worden geschrapt. De entiteiten hebben geantwoord dat het om de bepalingen van artikel 13 van de ETS-richtlijn gaat en dat deze bepalingen worden omgezet in de gewestelijke regelgeving. De Raad van State heeft akte genomen van dit antwoord en geeft geen bijkomende opmerkingen.

Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassing van het samenwerkingsakkoord. In de memorie van toelichting wordt gepreciseerd dat het om de bepalingen van artikel 13 van de ETS-richtlijn gaat.

– Opmerking over artikel 18 (randnummer 8)

De Raad van State merkt op dat er in de memorie van toelichting bij artikel 18 verkeerdelijk verwezen wordt naar het koninklijk besluit van 21 juli 2017. Er moet verwezen worden naar artikel 56 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 betreffende de werking van het EU-register.

Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassing van het samenwerkingsakkoord. De memorie van toelichting wordt in die zin aangepast.

D. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN VAN HET DECREET**Artikel 1**

Dit artikel hoeft geen commentaar.

Artikel 2

Dit artikel regelt de instemming met het samenwerkingsakkoord.

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd,
Melissa DEPRAETERE

De Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Havens en Sport,
Annick DE RIDDER

VOORONTWERP VAN DECREET

Ontwerp van decreet tot instemming met het samenwerkingsakkoord van (...) tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap

Op voorstel van de minister-president, de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme en de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. Instemming wordt betuigd met het Samenwerkingsakkoord van (...) tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn

2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR

De Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken,

Lydia PEETERS

ONTWERP VAN SAMENWERKINGSAKKOORD

Accord de coopération du (...) entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale modifiant l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre

Samenwerkingsakkoord van (...) tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap

Vu l'article 39 de la Constitution;

Gelet op artikel 39 van de Grondwet;

Vu la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, l'article 6, §1er, II, 1°, et l'article 92bis, §1er, §5 et §6, insérés par la loi spéciale du 8 août 1988 et modifiés par la loi spéciale du 16 juillet 1993, la loi spéciale du 21 février 2010 et la loi spéciale du 6 janvier 2014;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 6, §1, II, 1°, en artikel 92bis, §1, §5 en §6, ingevoegd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988 en gewijzigd bij de bijzondere wet van 16 juli 1993, de bijzondere wet van 21 februari 2010 en de bijzondere wet van 6 januari 2014;

Vu l'accord de coopération du 14 novembre 2002, entre l'Etat fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale, relatif à l'établissement, l'exécution et le suivi d'un Plan national Climat, ainsi que l'établissement de rapports, dans le cadre de la Convention-cadre des Nations Unies sur les Changements climatiques et du Protocole de Kyoto;

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 14 november 2002 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto;

Vu l'accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook

d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, modifié par les accords de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020;

luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020;

Vu l'accord de coopération du 20 janvier 2017 entre l'Etat fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'organisation et à la gestion administrative du registre national belge de gaz à effet de serre conformément à la Directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil, au règlement (UE) 525/2013 du Parlement européen et du Conseil, et à certains aspects de la mise aux enchères conformément au règlement (UE) 1031/2010 de la Commission;

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 20 januari 2017 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende de organisatie en het administratief beheer van het nationaal register voor broeikasgassen van België overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en verordening (EU) 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad, alsmede bepaalde elementen van de veiling overeenkomstig verordening (EU) 1031/2010 van de Commissie;

Vu la décision du Comité de concertation du (...);

Gelet op de beslissing van het Overlegcomité van (...);

Considérant la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil du 13 octobre 2003 établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans l'Union et modifiant la directive 96/61/CE du Conseil;

Overwegende richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en tot wijziging van richtlijn 96/61/EG van de Raad;

Considérant la directive (UE) 2023/958 du Parlement européen et du Conseil du 10 mai 2023 modifiant la directive 2003/87/CE en ce qui concerne la contribution de l'aviation à l'objectif de réduction des émissions dans tous les secteurs de l'économie de l'Union et la mise en œuvre appropriée d'un mécanisme de marché mondial;

Overwegende richtlijn (EU) 2023/958 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel;

Considérant la directive (UE) 2023/959 du Parlement européen et du Conseil du 10 mai 2023 modifiant la directive 2003/87/CE établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans l'Union et la décision (UE) 2015/1814 concernant la création et le fonctionnement d'une réserve de stabilité du marché pour le système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre de l'Union;

Overwegende richtlijn (EU) 2023/959 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten;

L'Etat fédéral, représenté par le Gouvernement fédéral, en la personne du Premier Ministre, du

De Federale Staat, vertegenwoordigd door de Federale Regering, in de persoon van de Eerste

Ministre de la Mobilité et de la Ministre du climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green deal;

La Région flamande, représentée par le Gouvernement flamand, en la personne de son Ministre-président, de la Ministre flamande de la Justice et du Maintien, de l'Environnement et de l'Aménagement du Territoire, de l'Énergie et du Tourisme et de la Ministre flamande de la Mobilité et les Travaux publics;

La Région wallonne, représentée par le Gouvernement wallon, en la personne de son Ministre-président et du Ministre wallon du Climat, de l'Énergie et de la Mobilité et des Infrastructures;

La Région de Bruxelles-Capitale, représentée par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, en la personne de son Ministre-président et du Ministre bruxellois chargé de la Transition climatique, de l'Environnement, de l'Énergie et de la Démocratie participative;

Ont convenu ce qui suit :

Article 1er. L'intitulé de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre est remplacé par ce qui suit :

“Accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet

Minister, de minister van Mobiliteit en de Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green deal;

Het Vlaamse Gewest, vertegenwoordigd door de Vlaamse Regering, in de persoon van haar minister-president, de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme en de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken;

Het Waalse Gewest, vertegenwoordigd door de Waalse Regering, in de persoon van haar minister-president en de Waalse minister van Klimaat, Energie, Mobiliteit en Infrastructuur;

Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, vertegenwoordigd door de Regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in de persoon van haar minister-president, de Brusselse minister, belast met belast met Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve Democratie;

Kwamen het volgende overeen:

Artikel 1. Het opschrift van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap wordt vervangen als volgt:

“Samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de

de serre conformément à la directive 2003/87/CE”.

Art 2. A l’article 1er du même accord de coopération, modifié par l’accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l’alinéa 1er, les mots “qui concernent le secteur de l’aviation” sont insérés entre les mots “dans la directive” et les mots “, dans le respect des règles”;

2° les alinéas 2 et 3 sont abrogés.

Art. 3. A l’article 2 du même accord de coopération, modifié par l’accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, les modifications suivantes sont apportées:

1° le 2° est remplacé par ce qui suit:

“2° règlement registre : règlement délégué (UE) 2019/1122 de la Commission du 12 mars 2019 complétant la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil en ce qui concerne le fonctionnement du registre de l’Union;”;

2° au 7°, les mots “l’article 10 du règlement 525/2013 » sont remplacés par les mots « l’article 40 du règlement (UE) 2018/1999”;

3° le 11° est abrogé;

4° au 12°, les mots “, tel qu’organisé en vertu du présent accord de coopération” sont abrogés;

5° les 13° et 14° sont abrogés;

6° le 15° est remplacé par ce qui suit:

“15° période : une période de dix ans, en l’occurrence du 1er janvier 2021 au 31 décembre 2030, et ainsi de suite;”;

Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG”.

Art. 2. In artikel 1 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden tussen de woorden “in de richtlijn” en de woorden “, mits inachtneming van de regels” de woorden “met betrekking tot de luchtvaartsector” ingevoegd;

2° het tweede en het derde lid worden opgeheven.

Art. 3. In artikel 2 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° punt 2° wordt vervangen door wat volgt:

“2° registerverordening: gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register;”;

2° in punt 7° wordt de zinsnede “artikel 10 van verordening 525/2013” vervangen door de zinsnede “artikel 40 van verordening (EU) 2018/1999”;

3° punt 11° wordt opgeheven;

4° in punt 12° wordt de zinsnede “, zoals georganiseerd krachtens dit samenwerkingsakkoord” opgeheven;

5° punt 13° en punt 14° worden opgeheven;

6° punt 15° wordt vervangen door wat volgt:

“15° periode: een tien jaar durende periode in casu van 1 januari 2021 tot 31 december 2030 enzovoort;”;

7° les 16° et 17° sont abrogés;

8° le 21° est abrogé;

9° le 22° est remplacé par ce qui suit:

“22° règlement (UE) 2018/1999 : le règlement (UE) 2018/1999 du Parlement européen et du Conseil du 11 décembre 2018 sur la gouvernance de l'union de l'énergie et de l'action pour le climat, modifiant les règlements (CE) n° 663/2009 et (CE) n° 715/2009 du Parlement européen et du Conseil, les directives 94/22/CE, 98/70/CE, 2009/31/CE, 2009/73/CE, 2010/31/UE, 2012/27/UE et 2013/30/UE du Parlement européen et du Conseil, les directives 2009/119/CE et (UE) 2015/652 du Conseil et abrogeant le règlement (UE) n° 525/2013 du Parlement européen et du Conseil;”;

10° les 23° et 24° sont abrogés.

Art. 4. L'article 5 du même accord de coopération, modifié par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.

Art. 5. Dans le même accord de coopération, l'intitulé du chapitre V est remplacé par ce qui suit:

“CHAPITRE V. – Mise en œuvre du système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre au sein de l' Union européenne”.

Art. 6. Dans le Chapitre V du même accord de coopération, il est inséré une section 1ère intitulée :

“Section 1ère. Plan de surveillance des émissions et déclaration d'émissions”.

Art. 7. A l'article 6 du même accord de coopération les modifications suivantes sont apportées :

1° dans le paragraphe 1er, l'alinéa 1er est remplacé par ce qui suit :

7° punt 16° en punt 17° worden opgeheven;

8° punt 21° wordt opgeheven;

9° punt 22° wordt vervangen door wat volgt:

“22° verordening (EU) 2018/1999 : verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 663/2009 en (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU en 2013/30/EU van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 2009/119/EG en (EU) 2015/652 van de Raad, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad;”;

10° punt 23° en punt 24° worden opgeheven.

Art. 4. Artikel 5 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 5. Het opschrift van hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord wordt vervangen door wat volgt:

“HOOFDSTUK V.- Tenuitvoerlegging van de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie”.

Art. 6. In hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord, wordt een afdeling 1 ingevoegd, die luidt als volgt:

“Afdeling 1. Emissiemonitoringplan en emissieverslag”.

Art. 7. In artikel 6 van hetzelfde samenwerkingsakkoord worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 1, wordt het eerste lid vervangen door wat volgt:

“Les exploitants d'aéronefs soumettent leur plan de surveillance des émissions et la déclaration annuelle d'émissions aux gestionnaires d'aérodrome, qui les transmettent sans délai à leurs autorités compétentes respectives. “;

“Vliegtuigexploitanten leggen hun emissie-monitoringplan en jaarlijks emissieverslag voor aan hun luchthavenbeheerders, die ze onverwijld bezorgen aan de respectieve bevoegde autoriteiten.”;

2° le paragraphe 2 est remplacé par ce qui suit :

2° paragraaf 2 wordt vervangen als volgt:

“§2. Les autorités compétentes respectives sont chargées d'approuver les plans de surveillance des émissions et les déclarations d'émissions. “;

“§2. De respectieve bevoegde autoriteiten staan in voor de goedkeuring van de emissie-monitoringplannen en emissieverslagen.”;

3° l'article est complété par les paragraphes 3 et 4 rédigés comme suit :

3° er worden een paragraaf 3 en een paragraaf 4 toegevoegd, die luiden als volgt:

“§3. Les autorités compétentes respectives prennent les mesures nécessaires pour garantir que les exploitants d'aéronefs et les gestionnaires d'aéroports respectent § 1er.

“§3. De respectieve bevoegde autoriteiten nemen de maatregelen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de vliegtuigexploitanten en de luchthavenbeheerders paragraaf 1 naleven.

§4. Les autorités compétentes respectives sont chargées de traiter la demande d'un exploitant d'aéronef de ne pas publier certaines données d'émission, conformément à l'article 14, §6, de la directive. “.

§4. De respectieve bevoegde autoriteiten staan in voor de behandeling van het verzoek van een vliegtuigexploitant om bepaalde emissiedata niet te publiceren, overeenkomstig artikel 14, §6, van de richtlijn.”.

Art. 8. Dans le Chapitre V du même accord de coopération, il est inséré une section 2 intitulée :

Art. 8. In hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord, wordt een afdeling 2 ingevoegd, die luidt als volgt:

“ Section 2. Allocation gratuite des quotas “.

“Afdeling 2. Kosteloze toewijzing van emissierechten”.

Art. 9. Dans la section 2 insérée par l'article 8, il est inséré un article 6/1 rédigé comme suit :

Art. 9. In afdeling 2, ingevoegd bij artikel 8, wordt een artikel 6/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“**Art. 6/1.** Les autorités compétentes sont responsables de l'allocation gratuite des quotas d'émission conformément à l'article 3 quater, §6 et à l'article 3 quinquies, §1 bis, de la directive. “.

“**Art. 6/1.** De bevoegde autoriteiten staan in voor de kosteloze toewijzing van emissierechten bedoeld in artikel 3c §6 en artikel 3d §1a van de richtlijn.”.

Art. 10. Dans le même accord de coopération, le chapitre VI, comportant les articles 7 à 11, modifiés par l'accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, est abrogé.

Art. 10. Hoofdstuk VI, dat bestaat uit artikel 7 tot en met 11, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 11. L'article 12 du même accord de coopération est abrogé.

Art. 12. Dans le même accord de coopération, le chapitre VIII, comportant les articles 14 et 15, modifiés par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.

Art. 13. Dans le même accord de coopération, le chapitre IX, comportant les articles 16 à 19, modifiés par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.

Art. 14. A l'article 20 du même accord de coopération, les modifications suivantes sont apportées :

1° le paragraphe 1er est remplacé par ce qui suit :

“ § 1er. L'administrateur du registre publie sur le site internet du registre national des gaz à effet de serre le nom des exploitants d'aéronefs qui sont en infraction par rapport à l'exigence de la directive de restituer suffisamment de quotas. ” ;

2° le paragraphe 2 est remplacé par ce qui suit :

“ § 2. Les autorités compétentes imposent l'amende pour restitution insuffisante de quotas d'émission conformément à l'article 16, § 3, de la directive. La Commission nationale Climat s'assure de la mise en œuvre de cette amende par l'autorité compétente respective. ” ;

3° le paragraphe 3 est abrogé;

4° dans le paragraphe 4, les mots “ du présent accord et de ses mesures de mise en œuvre ” sont remplacés par les mots “ de la directive ”.

Art. 15. Dans le même accord de coopération, le chapitre X/1, comportant l'article 20/1, inséré par l'accord de coopération du 16 octobre 2015

Art. 11. Artikel 12 van hetzelfde samenwerkingsakkoord wordt opgeheven.

Art. 12. Hoofdstuk VIII, dat bestaat uit artikel 14 en artikel 15, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 13. Hoofdstuk IX, dat bestaat uit artikel 16 tot en met 19, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 14. In artikel 20 van hetzelfde samenwerkingsakkoord worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° paragraaf 1 wordt vervangen door wat volgt:

“§1. De registeradministrateur publiceert op de website van het nationaal broeikasgasregister de naam van de vliegtuigexploitanten die zich niet houden aan de voorschriften van de richtlijn inzake het inleveren van voldoende emissierechten.”;

2° paragraaf 2 wordt vervangen door wat volgt:

“§2. De bevoegde autoriteiten staan in voor het opleggen van de boete voor het onvoldoende inleveren van emissierechten overeenkomstig artikel 16, §3 van de richtlijn. De Nationale Klimaatcommissie vergewist zich ervan dat deze boete door de respectieve bevoegde autoriteit wordt opgelegd.”;

3° paragraaf 3 wordt opgeheven;

4° in paragraaf 4 worden de woorden “dit akkoord en de uitvoeringsmaatregelen ervan” vervangen door de woorden “de richtlijn”.

Art. 15. Hoofdstuk X/1, dat bestaat uit artikel 20/1, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, ingevoegd bij

et modifié par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.

het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, opgeheven.

Etabli à Bruxelles, le (...), en autant d'exemplaires qu'il y a de parties contractantes,

Opgemaakt te Brussel, op (...), in zoveel exemplaren als er contracterende partijen zijn,

Pour l'Etat fédéral,
Le Premier Ministre,

Voor de Federale Staat,
De Eerste Minister,

A. DE CROO

Le Ministre de la mobilité,

De Minister van Mobiliteit,

G. GILKINET

La Ministre du climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green deal

De Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

Z. KHATTABI

Pour la Région flamande,

Voor het Vlaamse Gewest,

Le Ministre-Président du Gouvernement flamand,

De Minister-President van de Vlaamse Regering,

J. JAMBON

La Ministre flamande de la Justice et du
Maintien, de l'Environnement et de
l'Aménagement du Territoire, de l'Energie et du
Tourisme,

De Vlaamse Minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme,

Z. DEMIR

La Ministre flamande de la Mobilité et les
Travaux publics,

De Vlaamse Minister van Mobiliteit en
Openbare Werken,

L. PEETERS

Pour la Région wallonne,

Voor het Waalse Gewest,

Le Ministre-Président du Gouvernement wallon, De Minister-President van de Waalse Regering,

E. DI RUPO

Le Vice-Président et Ministre wallon du Climat,
de l'Energie, de la Mobilité et des
Infrastructures

De Vicepresident en Waals Minister van Klimaat,
Energie, Mobiliteit en Infrastructuur

P. HENRY

Pour la Région de Bruxelles-Capitale,
Le Ministre-Président du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale,

Voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest,
De Minister-President van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering,

R. Vervoort

Le Ministre du Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale, chargé de la Transition
climatique, de l'Environnement, de l'Energie et
de la Démocratie participative,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke
Regering, belast met Klimaattransitie,
Leefmilieu, Energie en Participatieve
Democratie,

A. MARON

ADVIES VAN DE MINARAAD

Bezoekersadres

Herman Teirlinckgebouw
Havenlaan 88
1000 Brussel
T 02 558 01 30
E info@minaraad.be
www.minaraad.be

Zuhal Demir

Vlaams minister van Justitie en
Handhaving, Omgeving, Energie en
Toerisme
Koning Albert II-laan 7, 6de verdieping
1210 BRUSSEL

Uw bericht van

19 december 2023

Datum

4 januari 2024

Uw kenmerk

ZD/SC

Contact e-mailKatelijne.symens@minaraad.be**Ons kenmerk**

01/M6/2024/009

Contact telefoon

02 558 01 30

Betreft: adviesvraag over het Voorontwerp van decreet tot instemming met het samenwerkingsakkoord van (...) tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap

Mevrouw de minister,

Op 19 december 2023 heeft de Minaraad de in rand vermelde adviesvraag in goede orde ontvangen.
De Raad besliste in de zitting van 21 december 2023 om hierover geen advies uit te brengen.

Met vriendelijke groeten,

Jan Verheeke

Digitaal ondertekend door Jan Verheeke
DN: cn=Jan Verheeke, o=Minaraad, ou=--,
email=jan.verheeke@minaraad.be, c=BE
Datum: 2024.01.10 14:09:26 +01'00'

Jan Verheeke, secretaris
In opdracht van
Erik Grietens, voorzitter

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

advies 76.655/VR
van 15 juli 2024

over

een voorontwerp van ordonnantie, een voorontwerp van wet, een voorontwerp van decreet het Vlaamse Gewest en een voorontwerp van decreet het Waalse Gewest ‘tot instemming met het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

avis 76.655/VR
du 15 juillet 2024

sur

un avant-projet d'ordonnance, un avant-projet de loi, un avant-projet de décret de la Région flamande et un avant-projet de décret de la Région wallonne ‘portant assentiment à l'accord de coopération entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale modifiant l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre’

Op 3 juni 2024 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister-President van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, de Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met klimaattransitie, leefmilieu, energie en participatieve democratie, de Eerste Minister, de Vice-eersteminister en Minister van Mobiliteit, de Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal, de Minister-President van de Vlaamse Regering, de Vlaamse Minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, de Vlaamse Minister van Mobiliteit en Openbare Werken, de Minister-President van de Waalse Regering en de Vice-Minister-President en Minister van Klimaat, Energie, Mobiliteit en Infrastructuur van het Waalse Gewest verzocht binnen een termijn van dertig dagen verlengd tot vijfenveertig dagen* een advies te verstrekken over een voorontwerp van ordonnantie, een voorontwerp van wet, een voorontwerp van decreet van het Vlaamse Gewest, en een voorontwerp van decreet van het Waalse Gewest ‘tot instemming met het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’.

De voorontwerpen zijn door de verenigde kamers onderzocht op 9 juli 2024. De verenigde kamers waren samengesteld uit Bernard BLERO, kamervoorzitter, voorzitter, Pierre LEFRANC, wnd. kamervoorzitter, Toon MOONEN, Géraldine ROSOUX, Tim CORTHOUT en Laurence VANCRAVEBECK, staatsraden, Jan VELAERS en Philippe DE BRUYCKER, assessoren, en Charles-Henri VAN HOVE en Eline YOSHIMI, griffiers.

Het verslag is uitgebracht door Anne VAGMAN, eerste auditeur-afdelingshoofd, Lennart NIJS, auditeur, en Clément PESESSE, adjunct-auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Patrick RONVAUX, kamervoorzitter en Toon MOONEN, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 15 juli 2024.

*

* Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat de termijn van dertig dagen verlengd wordt tot vijfenveertig dagen in het geval waarin het advies gegeven wordt door de verenigde kamers met toepassing van artikel 85bis.

Le 3 juin 2024, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de la Transition climatique, de l'Environnement, de l'Énergie et de la Démocratie participative, le Premier Ministre, le Vice-Premier Ministre et Ministre de la Mobilité, la Ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal, le Ministre-Président du Gouvernement flamand, la Ministre flamande de la Justice et du Maintien, de l'Environnement et de l'Aménagement du Territoire, de l'Énergie et du Tourisme, la Ministre flamande de la Mobilité et des Travaux publics, le Ministre-Président du Gouvernement wallon et le Vice-Président et Ministre du Climat, de l'Énergie, de la Mobilité et des Infrastructures de la Région wallonne à communiquer un avis dans un délai de trente jours prorogé à quarante-cinq jours *, sur un avant-projet d'ordonnance, un avant-projet de loi, un avant-projet de décret de la Région flamande et un avant-projet de décret de la Région wallonne 'portant assentiment à l'accord de coopération entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale modifiant l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre'.

Les avant-projets ont été examinés par les chambres réunies le 9 juillet 2024. Les chambres réunies étaient composées de Bernard BLERO, président de chambre, président, Pierre LEFRANC, président de chambre f.f., Toon MOONEN, Géraldine ROSOUX, Tim CORTHAUT et Laurence VANCRAVEBECK, conseillers d'État, Jan VELAERS et Philippe DE BRUYCKER, assesseurs, et Charles-Henri VAN HOVE et Eline YOSHIMI, greffiers.

Le rapport a été présenté par Anne VAGMAN, premier auditeur chef de section, Lennart NIJS, auditeur, et Clément PESESSE, auditeur adjoint.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise a été vérifiée sous le contrôle de Patrick RONVAUX, président de chambre et Toon MOONEN conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 15 juillet 2024.

*

* Cette prorogation résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, des lois 'sur le Conseil d'État', coordonnées le 12 janvier 1973, qui dispose que le délai de trente jours est prorogé à quarante-cinq jours dans le cas où l'avis est donné par les chambres réunies en application de l'article 85*bis*.

1. Aangezien de adviesaanvraag ingediend is op basis van artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de wetten ‘op de Raad van State’, gecoördineerd op 12 januari 1973, beperkt de afdeling Wetgeving overeenkomstig artikel 84, § 3, van de voornoemde gecoördineerde wetten haar onderzoek tot de rechtsgrond van de voorontwerpen,¹ de bevoegdheid van de steller van de handeling en de te vervullen voorafgaande vormvereisten.

Wat die drie punten betreft, geven de voorontwerpen aanleiding tot de volgende opmerkingen.

STREKKING VAN DE VOORONTWERPEN EN HET SAMENWERKINGSAKKOORD

2.1. De voorliggende voorontwerpen van wet, decreten en ordonnantie strekken ertoe instemming te verlenen aan het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ‘tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’.

2.2.1. Het voorliggende samenwerkingsakkoord strekt tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ‘betreffende de opneming van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’.

¹ Aangezien het om voorontwerpen van wet, decreet en ordonnantie gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

2.2.2. Vooreerst dringen wijzigingen in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 zich op ten gevolge van de aanneming van de richtlijnen (EU) 2023/958 en (EU) 2023/959,² die aanpassingen hebben aangebracht in richtlijn 2003/87/EG.³ Het gaat bijvoorbeeld om de invoeging in dat samenwerkingsakkoord van een nieuw artikel 6/1, betreffende een bijkomende kosteloze toewijzing door de bevoegde autoriteiten van emissierechten (artikelen 8 en 9 van het voorliggende samenwerkingsakkoord), en om de opheffing van de bepalingen die betrekking hebben op maatregelen gebaseerd op tonkilometergegevens (artikelen 7 en 10).⁴

2.2.3. Vervolgens gaat het erom onder meer “vereenvoudigingen [op te nemen] om ervoor te zorgen dat er in de toekomst niet telkens een tijdsintensieve aanpassingsprocedure aan het samenwerkingsakkoord moet doorlopen worden, wanneer het toepassingsgebied of de verplichtingen voor vliegtuigexploitanten wijzigen (inhoud, timing, ...) in de EU-regelgeving”.⁵

Te dien einde beoogt het voorliggende samenwerkingsakkoord “het samenwerkingsakkoord [van 2 september 2013] te vereenvoudigen en de inhoud te beperken tot bepalingen die de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende entiteiten regelen”.⁶ Verscheidene bepalingen van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 worden dan ook opgeheven om te voorkomen dat de partijen “in [de] toekomst elke paar jaar voor een nieuwe tijdrovende samenwerkingsakkoord-procedure [staan]”.⁷ Die wijzigingen worden doorgevoerd met dien verstande dat dezelfde bepalingen bestaan of binnenkort vastgesteld zullen worden door de verschillende bevoegde gewestwetgevers of door de bevoegde federale wetgever.

Dat is met name het geval voor artikel 13 van het voorliggende samenwerkingsakkoord, aangezien het onder meer artikel 17, §§ 1 en 2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 betreffende de verplichting voor de vliegtuigexploitanten om emissierechten in te leveren opheft, en voor artikel 14, 1° en 3°, van het voorliggende samenwerkingsakkoord, aangezien het strekt tot wijziging van artikel 20, §§ 1 en 3, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 betreffende de boetes die opgelegd worden ingeval die emissierechten niet ingeleverd worden.

² Richtlijnen (EU) 2023/958 en 2023/959 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023, respectievelijk ‘tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel’ en ‘tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten’.

³ Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 ‘tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en tot wijziging van Richtlijn 96/61/EG van de Raad’.

⁴ In de nota aan de Vlaamse Regering is een overzicht opgenomen van de uit de voormelde Richtlijnen voortvloeiende wijzigingen van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013.

⁵ Zie in het bijzonder de memorie van toelichting bij het voorontwerp van ordonnantie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest of de nota aan de Waalse Regering.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

ONDERZOEK VAN HET SAMENWERKINGSAKKOORD

ALGEMENE OPMERKINGEN

I. Bevoegdheidsverdeling

3.1. In haar advies 52.857/VR van 25 maart 2013 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 19 maart 2014 ‘houdende instemming met het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap, afgesloten te Brussel, op 2 september 2013’ heeft de afdeling Wetgeving het volgende opgemerkt:

“4.1. Zowel uit het opschrift als uit het toepassingsgebied van het samenwerkingsakkoord kan worden afgeleid dat het akkoord in hoofdzaak⁸ regels bevat in verband met luchtvaartactiviteiten en aldus strekt tot de omzetting van richtlijn 2008/101/EG.⁹

4.1.1. Ter omzetting van die richtlijn heeft het Vlaamse Gewest het decreet van 8 mei 2009 ‘houdende wijziging van het REG-decreet van 2 april 2004, wat de uitbreiding tot luchtvaartactiviteiten betreft’ aangenomen en de artikelen 9.1.2 en 9.1.3 opgenomen in het decreet van 8 mei 2009 ‘houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid’ (hierna: Energiedecreet).

⁸ Voetnoot 3 van het geciteerde advies: In artikel 2, 3°, van het samenwerkingsakkoord wordt de term “Richtlijn” omschreven als: “Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap en zoals gewijzigd door de Richtlijn 2009/29/EG van het Europees Parlement en van de Raad van 23 april 2009 teneinde de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten van de Gemeenschap te verbeteren en uit te breiden”.

⁹ Voetnoot 4 van het geciteerde advies: Dit geldt - volgens de concordantietabel - niet voor de artikelen 5, 12 en 13 van het samenwerkingsakkoord. Bij artikel 5 wordt uitvoering gegeven aan artikel 16 van verordening (EU) nr. 920/2010 van de Commissie van 7 oktober 2010 ‘tot instelling van een EU-register voor de op 31 december 2012 eindigende perioden van de EU-regeling voor de handel in emissierechten krachtens Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en Beschikking nr. 280/2004/EG van het Europees Parlement en de Raad’ en aan artikel 15 van verordening (EU) nr. 1193/2011 van de Commissie van 18 november 2011 ‘tot instelling van een EU-register voor de op 1 januari 2013 beginnende handelsperiode en de daaropvolgende handelsperioden van de EU-regeling voor de handel in emissierechten krachtens Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en Beschikking nr. 280/2004/EG van het Europees Parlement en de Raad, en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 2216/2004 en (EU) nr. 920/2010 van de Commissie’. Bij artikel 12 wordt uitvoering gegeven aan artikel 22, lid 1, van verordening (EU) nr. 1031/2010 van de Commissie van 12 november 2010 ‘inzake de tijdstippen, het beheer en andere aspecten van de veiling van broeikasgasemissierechten overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’. In artikel 13 wordt bepaald dat dit samenwerkingsakkoord geenszins een voorafname is op de verdeling van de inkomsten uit de veiling.

Het eerst vermelde decreet van 8 mei 2009 is echter bij arrest nr. 33/2011 van 2 maart 2011 door het Grondwettelijk Hof vernietigd.¹⁰ In dat arrest heeft het Hof onder meer overwogen:

‘B.4.1. Artikel 6, § 1, II, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen bepaalt:

‘Wat het leefmilieu en het waterbeleid betreft:

1° De bescherming van het leefmilieu, onder meer die van de bodem, de ondergrond, het water en de lucht tegen verontreiniging en aantasting, alsmede de strijd tegen de geluidshinder:

(...).’

B.4.2. Voor zover zij er niet anders over hebben beschikt, hebben de Grondwetgever en de bijzondere wetgever aan de gemeenschappen en de gewesten de volledige bevoegdheid toegekend tot het uitvaardigen van regels die eigen zijn aan de hun toegewezen aangelegenheden.

Op grond van het voormelde artikel 6, § 1, II, zijn de gewesten bevoegd voor de voorkoming en bestrijding van de verschillende vormen van milieuverontreiniging; de gewestwetgever vindt in het 1° van die bepaling de algemene bevoegdheid die hem in staat stelt hetgeen betrekking heeft op de bescherming van het leefmilieu, onder meer van de lucht, tegen verontreiniging en aantasting, te regelen.

B.4.3. Uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 vloeit voort dat de aan de gewesten toegewezen bevoegdheid inzake de bescherming van de lucht onder meer betrekking heeft op de aangelegenheden welke werden geregeld bij de wet van 28 december 1964 betreffende de bestrijding van de luchtverontreiniging (*Parl.St.* Senaat 1979-1980, nr. 434/1, p. 13).

Luidens artikel 2 van de voormelde wet van 28 december 1964 wordt onder ‘luchtverontreiniging’ verstaan ‘het in de lucht lozen, ongeacht de oorsprong van gassen, vloeistoffen of vaste stoffen, die de gezondheid van de mens kunnen aantasten, nadelig kunnen zijn voor dieren en planten of schade kunnen toebrengen aan goederen en aan stads- en natuurschoon’.

B.4.4. Uit wat voorafgaat vloeit voort dat de bevoegdheid van de gewesten inzake de bescherming van de lucht de bevoegdheid omvat om maatregelen te nemen teneinde de uitstoot van broeikasgassen in de lucht te verminderen. Die bevoegdheid is niet beperkt tot vaste installaties, maar betreft elke uitstoot van broeikasgassen, ongeacht de oorsprong. Gelet op de weerslag van broeikasgassen op het leefmilieu, en inzonderheid op het klimaat, vermogen de gewesten bijgevolg maatregelen te nemen teneinde de uitstoot van broeikasgassen door vliegtuigen te verminderen, voor zover zij evenwel hun territoriale bevoegdheid niet overschrijden.

¹⁰ *Voetnoot 5 van het geciteerde advies*: Hoewel de artikelen 9.1.2 en 9.1.3 van het Energiedecreet inhoudelijk overeenstemmen respectievelijk met artikel 20*bis* en artikel 20*ter* die bij artikel 4 van het vernietigde decreet van 8 mei 2009 ‘houdende wijziging van het REG-decreet van 2 april 2004, wat de uitbreiding tot luchtvaartactiviteiten betreft’ waren ingevoegd in het REG-decreet, werd tegen de artikelen 9.1.2 en 9.1.3 geen beroep tot vernietiging ingesteld bij het Grondwettelijk Hof. Bij arrest nr. 222.476 van 14 februari 2013 is evenwel door de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, aan het Grondwettelijk Hof de prejudiciële vraag gesteld of artikel 9.1.3 van het Energiedecreet de bevoegdheidsverdelende regels schendt.

B.5. De artikelen 5, 39 en 134 van de Grondwet, in samenhang gelezen met de artikelen 2 en 19, § 3, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen en met de artikelen 2, § 1, en 7 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, hebben een exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling tot stand gebracht. Een zodanig stelsel veronderstelt dat het onderwerp van iedere regeling die een gewestwetgever uitvaardigt, moet kunnen worden gelokaliseerd binnen het gebied waarvoor hij bevoegd is, zodat iedere concrete verhouding of situatie slechts door één enkele wetgever wordt geregeld.

B.6.1. Uit het voormelde artikel 18*bis* van de richtlijn 2003/87/EG vloeit voort dat België de administrerende lidstaat is voor, enerzijds, de vliegtuigexploitanten aan wie de bevoegde Belgische overheid overeenkomstig de bepalingen van de verordening (EEG) nr. 2407/92 van de Raad van 23 juli 1992 ‘betreffende de verlening van exploitatievergunningen aan luchtvaartmaatschappijen’ een geldige exploitatievergunning heeft verleend en, anderzijds, de andere vliegtuigexploitanten waarvan het grootste deel van de geschatte luchtvaartemissies van de door hen in het referentiejaar uitgevoerde vluchten aan die lidstaat kan worden toegeschreven.

B.6.2. De bevoegdheid van een administrerende lidstaat strekt zich uit tot alle vluchten van de betrokken vliegtuigexploitanten die vertrekken van of aankomen op een luchtvaartterrein dat gelegen is op het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie.

B.7. Uit artikel 20*bis* van het REG-decreet van 2 april 2004, zoals ingevoegd bij artikel 4 van het decreet van 8 mei 2009, vloeit voort dat het Vlaamse Gewest de administratieve controle uitoefent van de vliegtuigexploitanten die onder de administratieve bevoegdheid van België vallen en waarvan de meeste in het referentiejaar uitgestoten CO₂-emissies aan het Vlaamse Gewest worden toegekend. Die controle strekt zich uit tot alle vluchten van de betrokken vliegtuigexploitanten die vertrekken van of landen op een luchtvaartterrein dat gelegen is op het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie, met inbegrip van de vluchten die niet vertrekken van of landen op een luchtvaartterrein dat gelegen is op het grondgebied van het Vlaamse Gewest.

B.8.1. Hoewel het in artikel 20*bis* van het REG-decreet vervatte criterium om de emissies van broeikasgassen afkomstig van de luchtvaart in het Vlaamse Gewest te lokaliseren, sterk is geïnspireerd op het criterium dat in artikel 18*bis* van de richtlijn 2003/87/EG wordt gebruikt om de bevoegdheid over vliegtuigexploitanten die niet over een geldige exploitatievergunning van een lidstaat van de Europese Unie beschikken voor de toepassing van die richtlijn toe te wijzen aan een welbepaalde lidstaat van de Europese Unie, dient te worden nagegaan of dat criterium de exclusieve territoriale bevoegdheidsverdeling tussen de gewesten en de federale Staat in acht neemt.

Het in artikel 20*bis* van het REG-decreet gehanteerde criterium heeft tot gevolg dat het Vlaamse Gewest bevoegdheid beoogt uit te oefenen over emissies die zich slechts zeer ten dele voordoen in het luchtruim van dat Gewest. Wat de vluchten betreft die landen op of opstijgen van op een in het Vlaamse Gewest gelegen luchtvaartterrein, zullen, mede vanwege de beperkte oppervlakte van dat Gewest en een weinig ontwikkelde binnengewestelijke luchtvaart, die emissies hoofdzakelijk plaatsvinden in het luchtruim buiten dat Gewest. Een gedeelte van die emissies zal plaatsvinden in het luchtruim van de andere gewesten of in het luchtruim boven de Belgische mariene gebieden, welke tot de territoriale bevoegdheid van de federale overheid behoren. Een nog groter deel van de bedoelde emissies zal plaatsvinden in het luchtruim van andere lidstaten van de Europese Unie of daarbuiten. Maar ook emissies van vluchten welke geheel niet het luchtruim van het Vlaamse Gewest aandoen, zijn beoogd, aangezien het principe dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant, in combinatie met het criterium van artikel 20*bis* van het REG-decreet, tot gevolg heeft dat emissies van bepaalde vluchten

welke uitsluitend andere gewesten of andere lidstaten van de Europese Unie aandoen, onder het toepassingsgebied van de bestreden regeling vallen, zodra die vluchten worden uitgevoerd door een vliegtuigexploitant die met toepassing van het bedoelde criterium onder de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zou vallen.

Omgekeerd worden niet alle emissies die in het luchtruim van het Vlaamse Gewest plaatsvinden, beoogd. Meer zelfs, de overgrote meerderheid van bedoelde emissies valt buiten het toepassingsgebied van de bestreden regeling, nu, hoewel zij afkomstig zijn van vluchten van of naar in het Vlaamse Gewest gelegen luchtvaartterreinen, die vluchten worden uitgevoerd door vliegtuigexploitanten voor wie andere lidstaten of gewesten als administrerende overheid optreden, of omdat zij afkomstig zijn van vluchten uitgevoerd door dergelijke vliegtuigexploitanten zonder landing in het Vlaamse Gewest.

B.8.2. Hoewel het bestreden criterium sterk lijkt op het subsidiaire criterium dat om redenen van beperking van administratieve lasten voor vliegtuigexploitanten door de richtlijn 2003/87/EG wordt gebruikt om de controle over de emissies van niet-EU-vliegtuigexploitanten toe te wijzen aan één of andere lidstaat, is het niet geschikt om de emissies van broeikasgassen afkomstig van de luchtvaart, waarvoor België krachtens voormelde richtlijn bevoegd is, te lokaliseren binnen de territoriale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest.

B.9. Het eerste onderdeel van het eerste middel is in die mate gegrond. Nu alle bepalingen van het decreet van 8 mei 2009 ‘houdende wijziging van het REG-decreet van 2 april 2004, wat de uitbreiding tot luchtvaartactiviteiten betreft’ onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, dient het decreet in zijn geheel te worden vernietigd.

De overige middelen en onderdelen van middelen behoeven niet te worden onderzocht omdat zij niet tot een ruimere vernietiging kunnen leiden.

B.10.1. Op grond van artikel 92*bis* van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen kunnen de Staat, de gemeenschappen en de gewesten samenwerkingsakkoorden sluiten die onder meer betrekking hebben op de gezamenlijke oprichting en het gezamenlijke beheer van gemeenschappelijke diensten en instellingen, op de gezamenlijke uitoefening van eigen bevoegdheden of op de gemeenschappelijke ontwikkeling van initiatieven. Daarnaast beschikken ze over andere instrumenten om hun samenwerking gestalte te geven.

B.10.2. In de regel houdt de afwezigheid van samenwerking in een aangelegenheid waarvoor de bijzondere wetgever daartoe niet in een verplichting voorziet, geen schending in van de bevoegdheidverdelende regels.

Te dezen zijn evenwel de bevoegdheden van de federale Staat en de gewesten door, enerzijds, de Europeesrechtelijke noodzaak dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant en, anderzijds, de hoofdzakelijk gewestgrensoverschrijdende aard van de door in een gewest landende of opstijgende vliegtuigen veroorzaakte emissies tijdens hun volledige vlucht, dermate verweven dat ze niet dan in onderlinge samenwerking kunnen worden uitgeoefend. Een samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat en de gewesten zal het overigens mogelijk maken om, naar het voorbeeld van de richtlijn 2003/87/EG (artikel 18*ter*), zo nodig de bevoegde federale luchtvaartautoriteiten bij de toepassing van het stelsel te betrekken.’

Gelet hierop handhaaft het Hof de gevolgen van de vernietigde bepalingen ‘tot de inwerkingtreding van een bij samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat en de gewesten vastgestelde regeling ter uitvoering van richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 ‘tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap’ en dit uiterlijk tot 31 december 2011’.

4.1.2. Het Waalse Gewest heeft met het oog op de omzetting van richtlijn 2008/101/EG het decreet van 6 oktober 2010 ‘modifiant le décret du 10 novembre 2004 instaurant un système relatif aux mécanismes de flexibilité du Protocole de Kyoto’ aangenomen.¹¹

Bij arrest nr. 76/2012 van 14 juni 2012 heeft het Grondwettelijk Hof de artikelen 18 tot 30 en 37, en de woorden ‘18 tot 30 en 37’ in artikel 38 van dat decreet vernietigd en dit, *mutatis mutandis*, op grond van dezelfde overwegingen als in het arrest nr. 33/2011. Het Hof handhaaft ook hier de gevolgen van de vernietigde bepalingen tot het sluiten van een samenwerkingsakkoord en dit uiterlijk tot 31 december 2011.¹²

4.1.3. Met het voorliggende samenwerkingsakkoord beogen de federale overheid en de gewesten tegemoet te komen aan de arresten nrs. 33/2011 en 76/2012 van het Grondwettelijk Hof.

4.2. Zoals uit de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en uit de adviespraktijk van de Raad van State, afdeling Wetgeving, voortvloeit, is essentieel bij het sluiten van een samenwerkingsakkoord dat eigen bevoegdheden van de betrokken partijen samen worden uitgeoefend, wat een inbreng van elke bij het desbetreffende samenwerkingsakkoord betrokken partij veronderstelt.¹³

4.2.1. Uit artikel 2, 1°, van het samenwerkingsakkoord blijkt dat voor de aangelegenheden die in het samenwerkingsakkoord zijn opgenomen, de gewesten hun bevoegdheid ontleen aan artikel 6, § 1, II, 1° (lees: artikel 6, § 1, II, eerste lid, 1°), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’. Op grond van die bepaling zijn de gewesten bevoegd inzake ‘de bescherming van het leefmilieu, onder meer die van (...) de lucht tegen verontreiniging en aantasting (...)’.

Zoals het Grondwettelijk Hof in de voornoemde arresten nrs. 33/2011 en 76/2012 heeft overwogen, omvat die bevoegdheid de bevoegdheid om maatregelen te nemen teneinde de uitstoot van broeikasgassen in de lucht te verminderen. Die bevoegdheid is niet beperkt tot vaste installaties, maar betreft elke uitstoot van broeikasgassen, ongeacht de oorsprong ervan. Gelet op de weerslag van broeikasgassen op het leefmilieu, en inzonderheid op het klimaat, vermogen de gewesten bijgevolg maatregelen te nemen teneinde de uitstoot van broeikasgassen door vliegtuigen te verminderen, voor zover zij evenwel hun territoriale bevoegdheid niet overschrijden.¹⁴

Uit deze arresten volgt evenwel dat het territoriale aanknopingspunt, het al dan niet gelegen zijn van een luchthaven op het grondgebied van een gewest, in dat geval niet geschikt is als criterium in het licht van de materiële bevoegdheid van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu.

¹¹ Voetnoot 6 van het geciteerde advies: Adv.RvS 47.860/VR/4 van 23 maart 2010 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van 6 oktober 2010 (*Doc. parl.*, Parl. wal., 2009-2010, nr. 215/1, pp. 20-22), waarin de afdeling Wetgeving van de Raad van State eveneens had geadviseerd dat een samenwerkingsakkoord moest worden gesloten tussen de federale overheid, met toepassing van haar residuaire bevoegdheid, en de gewesten, met toepassing van hun bevoegdheid, ieder wat hun luchtruin betreft, inzake de bescherming van de lucht tegen verontreiniging en aantasting.

¹² Voetnoot 7 van het geciteerde advies: GwH 14 juni 2012, nr. 76/2012.

¹³ Voetnoot 8 van het geciteerde advies: Adv.RvS 45.614/AV van 13 januari 2009 over een voorontwerp dat heeft geleid tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 11 december 2009 ‘houdende instemming met het samenwerkingsakkoord tussen het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest met betrekking tot de implementatie van de bedrijfstoelageregeling’ (*Parl.St.* VI.Parl. B.Z. 2009, nr. 109/1, opm. 2.2.2).

¹⁴ Voetnoot 9 van het geciteerde advies: GwH 2 maart 2011, nr. 33/2011, B.4.4 en GwH 14 juni 2012, nr. 76/2012, B.5.4.

4.2.2. Volgens datzelfde artikel 2, 1°, van het samenwerkingsakkoord ontleent de federale overheid haar bevoegdheid voor de aangelegenheden die in het samenwerkingsakkoord zijn opgenomen aan artikel 6, § 1, X, 7° (lees: artikel 6, § 1, X, eerste lid, 7°), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, meer bepaald de bevoegdheid om de uitrusting en de exploitatie van de luchthaven Brussel-Nationaal te regelen.

Daargelaten de vraag of deze bevoegdheid wel relevant is voor de in het samenwerkingsakkoord geregelde aangelegenheid, te weten het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten, dient erop te worden gewezen dat de federale overheid bevoegd is voor de bescherming van de lucht tegen verontreiniging en aantasting en dus voor het nemen van alle maatregelen teneinde de uitstoot van broeikasgassen in de lucht te verminderen, in het luchtruim boven de Belgische mariene gebieden, welke tot de territoriale bevoegdheid van deze overheid behoren.¹⁵

Daarnaast kan de federale overheid ook enige bevoegdheid ontleen aan artikel 6, § 4, 3° en 4°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, wat betreft haar bevoegdheden inzake, respectievelijk, de algemene politie en de reglementering van de luchtvaart, en de organisatie van het luchtverkeer.”¹⁶

3.2. Wat de voornoemde rechtspraak van het Grondwettelijk Hof betreft, dient in het bijzonder rekening gehouden te worden met punt B.10.2 van arrest nr. 33/2011 van 2 maart 2011, waarin het Grondwettelijk Hof het volgende geoordeeld heeft:

“Te dezen zijn evenwel de bevoegdheden van de federale Staat en de gewesten door, enerzijds, de Europeesrechtelijke noodzaak dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant en, anderzijds, de hoofdzakelijk gewestgrensoverschrijdende aard van de door in een gewest landende of opstijgende vliegtuigen veroorzaakte emissies tijdens hun volledige vlucht, dermate verweven dat ze niet dan in onderlinge samenwerking kunnen worden uitgeoefend.”

3.3. Artikel 17, §§ 1 en 2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 verplicht de vliegtuigexploitanten een hoeveelheid emissierechten in te leveren die gelijk is aan de totale emissies waarvan die exploitanten gedurende het voorgaande kalenderjaar aangifte gedaan hebben. Artikel 20, §§ 1 en 3, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 geeft aan welke boetes opgelegd worden ingeval diezelfde emissierechten niet ingeleverd worden. De regelingen inzake de inlevering en de boetes ingeval van niet-inlevering behoren tot het wezen van de regeling ingevoerd door de Europese regelgeving inzake de handel in broeikasgasemissierechten.

¹⁵ Voetnoot 10 van het geciteerde advies: GwH 2 maart 2011, nr. 33/2011, B.8.1.

¹⁶ Advies 52.857/VR van 25 maart 2013 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 19 maart 2014, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2040/1, 26-43.

De vraag rijst dan ook of de door het voorliggende samenwerkingsakkoord beoogde opheffing van onder meer die regelingen¹⁷ in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 en de daarmee samenhangende bepaling door de bevoegde overheden van de verplichtingen tot inlevering en van de boetes¹⁸ verenigbaar zijn met de bevoegdheidsverdeling zoals die met name voortvloeit uit punt B.10.2 van arrest nr. 33/2011 van het Grondwettelijk Hof, meer bepaald wat de bevoegdheden van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en van de federale overheid betreft.

Gelet op de complexiteit van het systeem inzake de handel in broeikasgasemissierechten, beschikt de afdeling Wetgeving niet over voldoende technische kennis om na te gaan wat de concrete gevolgen zijn van elk van de opheffingen die door het voorliggende samenwerkingsakkoord beoogd worden.

De partijen bij het samenwerkingsakkoord moeten dan ook kunnen verantwoorden dat, gelet op de verwevenheid van de bevoegdheden tussen de federale staat en de gewesten ter zake, de verschillende opheffingen waarin het voorliggende samenwerkingsakkoord voorziet, niet voorbijgaan aan de Europeesrechtelijke noodzaak dat er slechts één administrerende overheid mag zijn per vliegtuigexploitant,¹⁹ rekening houdend met de hoofdzakelijk gewestgrensoverschrijdende aard van de door in een gewest landende of opstijgende vliegtuigen veroorzaakte emissies tijdens hun volledige vlucht.

3.4. Dezelfde opmerking geldt met betrekking tot de wil van de partijen bij het voorliggende samenwerkingsakkoord om in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 geen bepalingen in te voegen die nodig zijn voor de omzetting van bepaalde andere wijzigingen die door de richtlijnen (EU) 2023/958 en (EU) 2023/959 zijn aangebracht in richtlijn 2003/87/EG. Ter illustratie: de partijen bij het samenwerkingsakkoord zijn van plan om de omzetting van artikel 14, lid 5, van richtlijn 2003/87/EG, dat voorziet in de invoering, vanaf 1 januari 2025, van een systeem voor monitoring en rapportage van niet-CO2 effecten van de luchtvaart²⁰, alleen over te laten aan het Vlaamse en het Waalse Gewest.

3.5. Het samenwerkingsakkoord moet opnieuw worden onderzocht en in voorkomend geval worden aangepast in het licht van de voorgaande opmerking.

¹⁷ De vraag rijst ook met betrekking tot bepalingen die blijkbaar verband houden met de artikelen 17 en 20 van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013, bijvoorbeeld de artikelen 14 en 15 van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 (die opgeheven worden bij artikel 12 van het voorliggende samenwerkingsakkoord).

¹⁸ De memorie van toelichting bij het voorontwerp van ordonnantie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vermeldt in dat verband dat het schrappen van artikel 17, § 1, “voorkomt dat het samenwerkingsakkoord in de toekomst opnieuw elke drie jaar moet worden aangepast. Bovendien heeft deze bepaling niets te maken met de bevoegdheidsverdeling en kan dus probleemloos geschrapt worden uit het samenwerkingsakkoord. De inleververplichting wordt vastgelegd in de wetgeving van de bevoegde autoriteiten.”

¹⁹ Noch overigens aan de noodzaak tot coördinatie opgelegd door het Europees recht (zie *infra*, opmerking nr. 4.2).

²⁰ Zie de nota aan de Ministerraad.

II. Overeenstemming met het Europees recht

4.1. Artikel 18 van richtlijn 2003/87/EG, tot de gedeeltelijke omzetting waarvan het samenwerkingsakkoord strekt, bepaalt het volgende:

“Bevoegde overheid

De lidstaten zorgen voor de nodige administratieve regelingen, met inbegrip van de aanwijzing van de passende bevoegde autoriteit of autoriteiten, voor de uitvoering van deze richtlijn. Wanneer meer dan één bevoegde autoriteit wordt aangewezen, moet het werk van die autoriteiten uit hoofde van deze richtlijn worden gecoördineerd.

(...).”

Artikel 10 van uitvoeringsverordening (EU) 2018/2066 van de Commissie van 19 december 2018 ‘inzake de monitoring en rapportage van de emissies van broeikasgassen overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 601/2012 van de Commissie’, die ervoor zorgt dat richtlijn 2003/87/EG wordt uitgevoerd, bepaalt zijnerzijds:

“Coördinatie

Wanneer een lidstaat meer dan één bevoegde autoriteit aanwijst overeenkomstig artikel 18 van Richtlijn 2003/87/EG, coördineert hij de werkzaamheden die die autoriteiten krachtens deze verordening verrichten.”

4.2. Teneinde vereenvoudigingen aan te brengen in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 voorziet het voorliggende samenwerkingsakkoord met name in de opheffing van een substantieel aantal bepalingen ervan. In de memorie van toelichting wordt aangegeven dat die opheffingen geen gevolgen hebben voor de correcte omzetting van het Europees recht, aangezien er ofwel in de gewestelijke wetgevingen bepalingen met een gelijkaardige strekking bestaan of zullen worden toegevoegd, ofwel de opgeheven bepalingen een “overbodige controle” vormen door de Nationale Klimaatcommissie van de activiteiten van de bevoegde deelentiteiten.

Dat is het geval voor de volgende bepalingen:

- artikel 7, 1°, van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij artikel 6, § 1, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 wordt gewijzigd;²¹

- artikel 7, 2°, van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij artikel 6, § 2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 wordt vervangen;²²

- artikel 12 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 14, § 1, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013;²³

²¹ Schrappen van de uniforme data met betrekking tot het indienen van het monitoringplan.

²² Schrappen van de bekrachtiging van de monitoringplannen door de Nationale Klimaatcommissie.

²³ Schrappen van de uniforme data met betrekking tot het indienen van de jaarlijkse emissieverslagen.

- artikel 12 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 14, § 2, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013;²⁴

- artikel 13 van het voorliggende samenwerkingsakkoord met betrekking tot de opheffing van artikel 17, § 3, van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013.²⁵

Zo ook worden sommige nieuwe bepalingen toegevoegd zonder enige vermelding van de Nationale Klimaatcommissie (of van enig ander coördinerend orgaan). Andere bepalingen die het optreden van de Nationale Klimaatcommissie impliceren, worden bewust uit het samenwerkingsakkoord weggelaten.

Dat is het geval met betrekking tot:

- artikel 9 van het voorliggende samenwerkingsakkoord, waarbij in het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 een artikel 6/1 wordt ingevoegd, zonder dat in een gelijkaardig coördinatiemechanisme wordt voorzien als dat bedoeld in de opgeheven regels van hoofdstuk VI van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013;²⁶

- het niet omzetten van artikel 12, lid 9, van richtlijn 2003/87/EG, zoals gewijzigd bij artikel 1, lid 6, van richtlijn (EU) 2023/958;²⁷

- het niet omzetten van artikel 14, lid 5, van richtlijn 2003/87/EG, zoals gewijzigd bij artikel 1, lid 7, van richtlijn (EU) 2023/958.²⁸

Zodoende beperkt het voorliggende samenwerkingsakkoord de coördinatie van de verschillende bevoegde autoriteiten, door een zekere procedurele uniformiteit te schrappen en door de gecentraliseerde controle op de activiteiten inzake monitoring, rapportage en verificatie af te bouwen, in die mate dat deze aanpak afbreuk dreigt te doen aan het uit artikel 18 van richtlijn 2003/87/EG en artikel 10 van uitvoeringsverordening 2018/2066 voortvloeiende coördinatievereiste en bijgevolg aan de correcte omzetting en uitvoering van die bepalingen.

4.3. Het samenwerkingsakkoord dient in het licht van deze opmerking te worden herzien.

²⁴ Schrappen van de controle door de Nationale Klimaatcommissie op het indienen van de jaarlijkse emissieverslagen.

²⁵ Schrappen van het visum door de Nationale Klimaatcommissie voor het totaal van de emissies van het voorgaande kalenderjaar.

²⁶ Verdeling van de bevoegdheden met betrekking tot de kosteloze toewijzing van de emissierechten.

²⁷ Met betrekking tot de compensatieverplichtingen voor de vliegtuigexploitant(en).

²⁸ Met betrekking tot de monitoring en rapportage van niet-CO2 effecten van de luchtvaart.

BIJZONDERE OPMERKINGENArtikel 12

5. In de memorie van toelichting wordt verduidelijkt dat “het vastleggen van de deadline voor het indienen van het jaarlijks emissieverslag wordt overgelaten aan de bevoegde autoriteiten”. Die deadline wordt dan ook opgegeven door artikel 12.

In dat opzicht spreekt het voor zich dat die deadline, onverminderd opmerking 4.2., in overeenstemming moet zijn met artikel 68 van uitvoeringsverordening 2018/2066, die vereist dat de indiening van de emissieverslagen moet plaatsvinden tussen 28 februari en 31 maart, bij gebreke waarvan niet kan worden voorzien in de goede omzetting van de Europese regelgeving.

6. De memorie van toelichting preciseert dat “[artikel 14, § 3,] wordt geschrapt wegens overbodig. Dit wordt reeds geregeld door het koninklijk besluit van 21 juli 2017.”

Op de vraag over de precieze bepaling van dat koninklijk besluit waarin in dezelfde regel wordt voorzien, heeft antwoordde de gemachtigde van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering het volgende geantwoord:

“In de Memorie van Toelichting wordt verkeerdelijk verwezen naar het KB van 21 juli 2017. Artikel 14, § 3, wordt opgegeven omdat dit wordt geregeld door artikel 32 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register.”

De memorie van toelichting moet dienovereenkomstig worden gecorrigeerd.

Artikel 13

7. In de memorie van toelichting wordt het volgende gesteld: “De bepalingen van artikel 16 zijn vastgelegd in de EU ETS RL en behoeven geen omzetting.”

Op de vraag waarom die bepalingen geen omzetting zouden behoeven, heeft de gemachtigde van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering het volgende geantwoord:

“Het gaat om artikel 13 van de ETS-Richtlijn. Dit artikel hoeft niet omgezet te worden via het samenwerkingsakkoord maar wordt omgezet in de respectieve gewestelijke wetgeving.

Voor het Vlaamse Gewest: artikel 61 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 2012 inzake verhandelbare emissierechten voor broeikasgassen voor vaste installaties, luchtvaartactiviteiten en de inzet van flexibele mechanismen, in gevoegd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 6 september 2019.

Pour la Région wallonne : l'article 10/1, alinéa 4 du décret du 10 novembre 2004 instaurant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, créant un Fonds wallon Kyoto et relatif aux mécanismes de flexibilité du Protocole de Kyoto. Le décret du 25 avril 2024 (non encore publié au *Moniteur belge* : disponible à cette adresse : http://nautilus.parlement-wallon.be/Archives/2023_2024/PARCHEMIN/1696.pdf) prévoit en son article 17 que cet alinéa s'applique aux activités aériennes.”

Van die uitleg wordt akte genomen.

8. In de memorie van toelichting staat het volgende: “Artikel 18 [van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013] is overbodig. Dit wordt reeds geregeld door het koninklijk besluit van 21 juli 2017.”

Gevraagd naar de precieze bepaling van dit koninklijk besluit waarin in dezelfde regel is voorzien, heeft de gemachtigde van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering het volgende geantwoord:

“Ook hier wordt in de MvT verkeerdelijk verwezen naar het KB van 21 juli 2017. Artikel 18 wordt opgeheven omdat dit wordt geregeld door artikel 56 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register. Dit stelt dat emissierechten bij inlevering onmiddellijk naar de EU-rekening voor de afschrijving van emissierechten overgedragen worden. Een afschrijving/annulatie van de emissierechten door de nationale registeradministrateur is dus niet langer noodzakelijk.”

De memorie van toelichting moet dienovereenkomstig worden gecorrigeerd.

ONDERZOEK VAN DE VOORONTWERPEN VAN WET, VAN DECREET EN VAN ORDONNANTIE

ALGEMEEN

9. Het opschrift en het dispositief van de voorliggende voorontwerpen dienen aangevuld te worden met de datum waarop het samenwerkingsakkoord ondertekend is.

10. Bij de voorontwerpen van wet en van decreet moet een memorie van toelichting worden gevoegd, met inbegrip van een artikelsgewijze bespreking, waarin de draagwijdte van het samenwerkingsakkoord wordt uitgelegd.

VOORONTWERP VAN WET

11. In de Nederlandse taalversie van artikel 2 schrijve men “Instemming wordt verleend met het samenwerkingsakkoord”.

*

1. Comme la demande d'avis est introduite sur la base de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, des lois 'sur le Conseil d'État', coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation limite son examen au fondement juridique des avant-projets ¹, à la compétence de l'auteur de l'acte ainsi qu'à l'accomplissement des formalités préalables, conformément à l'article 84, § 3, des lois coordonnées précitées.

Sur ces trois points, les avant-projets appellent les observations suivantes.

PORTÉE DES AVANT-PROJETS ET DE L'ACCORD DE COOPÉRATION

2.1. Les avant-projets de loi, de décrets et d'ordonnance à l'examen visent à porter assentiment à l'accord de coopération entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale 'modifiant l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la Directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la Directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre'.

2.2.1. L'accord de coopération à l'examen entend modifier l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale 'relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la Directive 2008/101/CE du Parlement et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la Directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre'.

¹ S'agissant d'avant-projets de loi, de décret et d'ordonnance, on entend par « fondement juridique » la conformité aux normes supérieures.

2.2.2. Tout d'abord, il s'impose de modifier l'accord de coopération du 2 septembre 2013 à la suite de l'adoption des directives (UE) 2023/958 et (UE) 2023/959², qui ont adapté la directive 2003/87/CE³. Il s'agit par exemple de l'insertion dans cet accord de coopération d'un nouvel article 6/1 relatif à une allocation gratuite supplémentaire de quotas d'émission par les autorités compétentes (articles 8 et 9 de l'accord de coopération à l'examen), ainsi que de l'abrogation des dispositions concernant des mesures basées sur les données relatives aux tonnes-kilomètres (articles 7 et 10)⁴.

2.2.3. Ensuite, il s'agit d'apporter notamment « des simplifications afin de garantir qu'à l'avenir, une procédure d'adaptation longue et fastidieuse de l'accord de coopération ne doit pas être menée à bien chaque fois que le champ d'application ou les obligations (contenu, calendrier, etc.) pour les exploitants d'aéronefs changent dans les réglementations de l'UE »⁵.

Pour ce faire, l'accord de coopération à l'examen entend « simplifier l'accord de coopération [du 2 septembre 2013] et limiter son contenu aux dispositions régissant la répartition des compétences entre les différentes entités »⁶. Plusieurs dispositions de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 sont dès lors abrogées afin d'éviter aux parties d'être confrontées « à l'avenir à une nouvelle procédure d'accord de coopération longue et fastidieuse tous les trois ans »⁷. Ces modifications sont réalisées en considérant que les mêmes dispositions existent ou seront prochainement adoptées par les différents législateurs régionaux ou fédéral compétents.

Il en va ainsi notamment de l'article 13 de l'accord de coopération à l'examen, en ce qu'il abroge notamment l'article 17, §§ 1er et 2, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013, relatif à l'obligation de restitution des quotas d'émissions par les opérateurs d'aéronefs, et de l'article 14, 1° et 3°, de l'accord de coopération à l'examen, en ce qu'il modifie l'article 20, §§ 1er et 3, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013, relatif aux sanctions prévues pour défaut de restitution desdits quotas.

² Directives (UE) 2023/958 et 2023/959 du Parlement européen et du Conseil du 10 mai 2023 'modifiant la directive 2003/87/CE en ce qui concerne la contribution de l'aviation à l'objectif de réduction des émissions dans tous les secteurs de l'économie de l'Union et la mise en œuvre appropriée d'un mécanisme de marché mondial' et, respectivement, 'modifiant la directive 2003/87/CE établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans l'Union et la décision (UE) 2015/1814 concernant la création et le fonctionnement d'une réserve de stabilité du marché pour le système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre de l'Union'.

³ Directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil du 13 octobre 2003 'établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans la Communauté et modifiant la directive 96/61/CE du Conseil'.

⁴ La note au Gouvernement flamand comprend un aperçu des modifications découlant des directives précitées qui sont apportées à l'accord de coopération du 2 septembre 2013.

⁵ Voir notamment l'exposé des motifs de l'avant-projet d'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale ou la note au Gouvernement wallon.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

EXAMEN DE L'ACCORD DE COOPÉRATION

OBSERVATIONS GÉNÉRALES

I. Répartition des compétences

3.1. Dans son avis 52.857/VR donné le 25 mars 2013 sur un avant-projet devenu la loi du 19 mars 2014 'portant assentiment à l'accord de coopération entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la Directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la Directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, conclu à Bruxelles, le 2 septembre 2013', la section de législation a observé ce qui suit :

« 4.1. Il peut être déduit tant de l'intitulé que du champ d'application de l'accord de coopération que l'accord comporte essentiellement⁸ des règles relatives aux activités aériennes et vise ainsi à transposer la directive 2008/101/CE⁹.

4.1.1. Pour transposer cette directive, la Région flamande a adopté le décret du 8 mai 2009 'modifiant le décret REG du 2 avril 2004, en ce qui concerne l'extension relative aux activités aéronautiques' et a inséré les articles 9.1.2 et 9.1.3 dans le décret du 8 mai 2009 'portant les dispositions générales en matière de la politique de l'énergie' (ci-après : le décret sur l'énergie).

⁸ Note de bas de page n° 3 de l'avis cité : L'article 2, 3°, de l'accord de coopération définit le terme « directive » comme suit : « la Directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil du 13 octobre 2003 établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans la Communauté, telle que modifiée par la Directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre et telle que modifiée par la Directive 2009/29/CE du Parlement européen et du Conseil du 23 avril 2009 afin d'améliorer et d'étendre le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre ».

⁹ Note de bas de page n° 4 de l'avis cité : Cela ne vaut pas – selon le tableau de concordance – pour les articles 5, 12 et 13 de l'accord de coopération. L'article 5 procure exécution à l'article 16 du règlement (UE) n° 920/2010 de la Commission du 7 octobre 2010 'établissant un registre de l'Union pour les périodes du système d'échange de quotas d'émission de l'Union s'achevant le 31 décembre 2012 conformément à la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil et à la décision n° 280/2004/CE du Parlement européen et du Conseil' et à l'article 15 du règlement (UE) n° 1193/2011 de la Commission du 18 novembre 2011 'établissant le registre de l'Union pour la période d'échanges débutant le 1er janvier 2013 et pour les périodes d'échanges suivantes du système d'échange de quotas d'émission de l'Union conformément à la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil et à la décision n° 280/2004/CE du Parlement européen et du Conseil et modifiant les règlements de la Commission (CE) n° 2216/2004 et (UE) n° 920/2010'.

L'article 12 procure exécution à l'article 22, paragraphe 1, du règlement (UE) n° 1031/2010 de la Commission du 12 novembre 2010 'relatif au calendrier, à la gestion et aux autres aspects de la mise aux enchères des quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans la Communauté'.

L'article 13 dispose que cet accord de coopération ne préjuge en rien de la répartition des recettes de la mise aux enchères.

Toutefois, la Cour constitutionnelle a annulé le premier décret cité du 8 mai 2009 par l'arrêt n° 33/2011 du 2 mars 2011¹⁰. Dans cet arrêt, la Cour a notamment jugé :

'B.4.1. L'article 6, § 1er, II, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles dispose :

'En ce qui concerne l'environnement et la politique de l'eau :

1° La protection de l'environnement, notamment celle du sol, du sous-sol, de l'eau et de l'air contre la pollution et les agressions ainsi que la lutte contre le bruit :

[...]'.

B.4.2. Le Constituant et le législateur spécial, dans la mesure où ils n'en disposent pas autrement, ont attribué aux communautés et aux régions toute la compétence d'édicter les règles propres aux matières qui leur ont été transférées.

En vertu de l'article 6, § 1er, II, précité, les régions sont compétentes pour prévenir et combattre les différentes formes de pollution de l'environnement : le législateur régional trouve dans le 1° de cette disposition la compétence générale lui permettant de régler ce qui concerne la protection de l'environnement, notamment celle de l'air, contre la pollution et les agressions.

B.4.3. Il ressort des travaux préparatoires de la loi spéciale du 8 août 1980 que la compétence attribuée aux régions en matière de protection de l'air porte notamment sur les matières qui étaient réglées par la loi du 28 décembre 1964 relative à la lutte contre la pollution atmosphérique (*Doc. parl.*, Sénat, 1979-1980, n° 434/1, p. 13).

En vertu de l'article 2 de la loi précitée du 28 décembre 1964, on entend par 'pollution de l'atmosphère' 'toute émission dans l'air, quelle qu'en soit la source, de substances gazeuses, liquides ou solides, susceptibles de porter atteinte à la santé humaine, de nuire aux animaux et aux plantes ou de causer un dommage aux biens ou aux sites'.

B.4.4. Il résulte de ce qui précède que la compétence des régions en matière de protection de l'air comprend le pouvoir d'adopter des mesures afin de diminuer les émissions de gaz à effet de serre dans l'air. Ce pouvoir ne se limite pas aux installations fixes mais porte sur toutes les émissions de gaz à effet de serre, quelle que soit leur source. Eu égard à l'impact des gaz à effet de serre sur l'environnement, et particulièrement sur le climat, les régions peuvent par conséquent prendre des mesures destinées à faire diminuer les émissions de gaz à effet de serre des aéronefs, pour autant qu'elles n'excèdent toutefois pas leur compétence territoriale.

B.5. Les articles 5, 39 et 134 de la Constitution, combinés avec les articles 2 et 19, § 3, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles et avec les articles 2, § 1er, et 7 de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux institutions bruxelloises, ont déterminé une répartition exclusive des compétences territoriales. Un tel système suppose que l'objet de toute norme adoptée par un législateur régional puisse être localisé dans le territoire de sa compétence, de sorte que toute relation ou situation concrète soit réglée par un seul législateur.

¹⁰ *Note de bas de page n° 5 de l'avis cité* : Bien que les articles 9.1.2 et 9.1.3 du décret sur l'énergie sont conformes, sur le fond, respectivement aux articles 20bis et 20ter qui avaient été insérés dans le décret REG par l'article 4 du décret annulé du 8 mai 2009 'modifiant le décret REG du 2 avril 2004, en ce qui concerne l'extension relative aux activités aéronautiques', la Cour constitutionnelle n'a pas été saisie d'un recours en annulation contre les articles 9.1.2 et 9.1.3. Toutefois, par l'arrêt n° 222.476 du 14 février 2013, le Conseil d'État, section du contentieux administratif, a posé à la Cour constitutionnelle la question préjudicielle de savoir si l'article 9.1.3 du décret sur l'énergie viole les règles répartitrices de compétences.

B.6.1. Il découle de l'article 18*bis* précité de la directive 2003/87/CE que la Belgique est l'État responsable pour, d'une part, les exploitants d'aéronefs auxquels l'autorité belge compétente a, conformément aux dispositions du règlement (CEE) n° 2407/92 du Conseil du 23 juillet 1992 'concernant les licences des transporteurs aériens', délivré une licence d'exploitation valable et, d'autre part, les autres exploitants d'aéronefs pour lesquels l'estimation des émissions de l'aviation attribuées à l'État responsable et liées aux vols effectués par eux pendant l'année de base est la plus élevée.

B.6.2. La compétence d'un État membre responsable s'étend à tous les vols des exploitants d'aéronefs concernés au départ ou à l'arrivée d'un aéroport situé sur le territoire d'un État membre de l'Union européenne.

B.7. Il ressort de l'article 20*bis* du décret REG du 2 avril 2004, tel qu'il a été inséré par l'article 4 du décret du 8 mai 2009, que la Région flamande exerce le contrôle administratif sur les exploitants d'aéronefs qui relèvent de la compétence administrative de la Belgique et dont la majorité des émissions de CO₂ émises durant l'année de référence est attribuée à la Région flamande. Ce contrôle s'étend à tous les vols des exploitants d'aéronefs concernés au départ ou à l'arrivée d'un aéroport situé sur le territoire d'un État membre de l'Union européenne, y compris les vols qui ne décollent pas d'un aéroport situé sur le territoire de la Région flamande ou qui n'y atterrissent pas.

B.8.1. Bien que le critère inscrit à l'article 20*bis* du décret REG permettant de localiser en Région flamande les émissions de gaz à effet de serre provenant de la navigation aérienne s'inspire fortement du critère employé à l'article 18*bis* de la directive 2003/87/CE pour attribuer à un État membre déterminé de l'Union européenne, en vue de l'application de cette directive, la compétence concernant les exploitants d'aéronefs qui ne disposent pas d'un permis d'exploitation valable d'un État membre de l'Union européenne, il y a lieu de vérifier si ce critère respecte la répartition de compétence territoriale exclusive entre les régions et l'État fédéral.

Le critère utilisé à l'article 20*bis* du décret REG a pour effet que la Région flamande vise à exercer une compétence sur des émissions qui ne se produisent que très partiellement dans l'espace aérien de cette Région. En ce qui concerne les vols qui atterrissent sur un aéroport situé en Région flamande ou qui en décollent, ces émissions auront lieu principalement dans l'espace aérien extérieur à cette Région, en raison également de la superficie restreinte de cette Région et d'une navigation aérienne intrarégionale peu développée. Une partie de ces émissions aura lieu dans l'espace aérien des autres régions ou dans l'espace aérien situé au-dessus des zones maritimes belges, qui relèvent territorialement de la compétence de l'autorité fédérale. Une partie plus importante encore desdites émissions se produira dans l'espace aérien d'autres États membres de l'Union européenne ou en dehors de celui-ci. Mais même les émissions de vols qui n'affectent aucunement l'espace aérien de la Région flamande sont visées, puisque le principe selon lequel il ne peut y avoir qu'une seule autorité responsable par exploitant d'aéronef a pour conséquence, s'il est combiné avec le critère de l'article 20*bis* du décret REG, que des émissions de certains vols qui affectent exclusivement d'autres régions ou d'autres États membres de l'Union européenne relèvent du champ d'application de la réglementation attaquée, dès qu'ils sont effectués par un exploitant d'aéronef qui relèverait de la compétence de la Région flamande par application du critère visé.

À l'inverse, toutes les émissions qui se produisent dans l'espace aérien de la Région flamande ne sont pas visées. Qui plus est, l'immense majorité desdites émissions échappe au champ d'application de la réglementation attaquée, parce que, bien qu'elles proviennent de vols décollant d'aérodromes situés en Région flamande ou qui y atterrissent, les vols en question sont néanmoins effectués par des exploitants d'aéronef pour lesquels interviennent d'autres États membres ou régions en tant qu'autorité responsable, ou parce qu'elles proviennent de vols effectués par de tels exploitants d'aéronef sans atterrissage en Région flamande.

B.8.2. Bien que le critère litigieux ressemble fortement au critère subsidiaire qui, pour des raisons de limitation des charges administratives pour les exploitants d'aéronef, est utilisé par la directive 2003/87/CE afin d'attribuer à un État membre déterminé le contrôle des émissions d'exploitants d'aéronef hors UE, il n'est pas approprié de faire relever de la compétence territoriale de la Région flamande les émissions de gaz à effet de serre provenant de la navigation aérienne pour lesquelles la Belgique est compétente en vertu de la directive précitée.

B.9. Le premier moyen en sa première branche est, dans cette mesure, fondé. Dès lors que toutes les dispositions du décret du 8 mai 2009 juillet modifiant le décret REG du 2 avril 2004, en ce qui concerne l'extension relative aux activités juillet sont indissociablement liées, il y a lieu d'annuler le décret dans son intégralité.

Les autres moyens et branches de moyens ne doivent pas être examinés dès lors qu'ils ne pourraient conduire à une annulation plus ample.

B.10.1. Sur la base de l'article 92*bis* de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, l'État, les communautés et les régions peuvent conclure des accords de coopération qui portent notamment sur la création et la gestion conjointes de services et institutions communs, sur l'exercice conjoint de compétences propres, ou sur le développement d'initiatives en commun. En outre, ils disposent d'autres instruments en vue de donner forme à leur coopération.

B.10.2. En règle, l'absence de coopération dans une matière pour laquelle le législateur spécial ne prévoit pas d'obligation à cette fin n'est pas constitutive d'une violation des règles répartitrices de compétence.

Toutefois, en l'espèce, les compétences de l'État fédéral et des régions sont devenues à ce point imbriquées, par suite, d'une part, de la nécessité en droit européen de n'avoir qu'une seule autorité responsable par exploitant d'aéronef et, d'autre part, de la nature principalement transrégionale des émissions causées pendant l'intégralité de leur vol par des aéronefs qui atterrissent dans une région ou qui en décollent, qu'elles ne peuvent plus être exercées que dans le cadre d'une coopération. Un accord de coopération entre l'État fédéral et les régions permettra du reste, si nécessaire, à l'exemple de la directive 2003/87/CE (article 18*ter*), d'associer à l'application du système les autorités aéronautiques fédérales compétentes'.

Compte tenu de ce qui précède, la Cour maintient les effets des dispositions annulées juillet jusqu'à l'entrée en vigueur d'une réglementation résultant d'un accord de coopération conclu entre l'État fédéral et les régions en vue de la mise en œuvre de la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 'modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre', et au plus tard jusqu'au 31 décembre 2011'.

4.1.2. En vue de transposer la directive 2008/101/CE, la Région wallonne a adopté le décret du 6 octobre 2010 ‘modifiant le décret du 10 novembre 2004 instaurant un système d’échange de quotas d’émission de gaz à effet de serre, créant un Fonds wallon Kyoto et relatif aux mécanismes de flexibilité du Protocole de Kyoto’¹¹.

Par son arrêt n° 76/2012 du 14 juin 2012, la Cour constitutionnelle a annulé les articles 18 à 30 et 37, et les termes ‘18 à 30 et 37’ mentionnés à l’article 38 de ce décret sur le fondement de considérations analogues à celles de l’arrêt 33/2011. Ici aussi, la Cour maintient les effets des dispositions annulées jusqu’à la conclusion d’un accord de coopération et ce jusqu’au 31 décembre 2011 au plus tard¹².

4.1.3. En concluant l’accord de coopération à l’examen, l’autorité fédérale et les régions visent à donner suite aux arrêts n°s 33/2011 et 76/2012 de la Cour constitutionnelle.

4.2. Comme l’indiquent la jurisprudence de la Cour constitutionnelle et la jurisprudence du Conseil d’État, section de législation, il est essentiel lors de la conclusion d’un accord de coopération que des compétences propres des parties concernées soient exercées en commun, ce qui implique un apport de chacune des parties à l’accord de coopération en question¹³.

4.2.1. Il ressort de l’article 2, 1°, de l’accord de coopération, qu’en ce qui concerne les matières figurant dans cet accord, la compétence des régions est fondée sur l’article 6, § 1er, II, 1° (lire : article 6, § 1er, II, alinéa 1er, 1°), de la loi spéciale du 8 août 1980 ‘de réformes institutionnelles’. Cette disposition énonce que les régions sont compétentes en ce qui concerne ‘la protection de l’environnement, notamment celle (...) de l’air contre la pollution et les agressions (...)’.

Comme la Cour constitutionnelle l’a jugé dans les arrêts n°s 33/2011 et 76/2012, précités, cette compétence comprend le pouvoir d’adopter des mesures afin de diminuer les émissions de gaz à effet de serre dans l’air. Ce pouvoir ne se limite pas aux installations fixes mais porte sur toutes les émissions de gaz à effet de serre, quelle que soit leur source. Eu égard à l’impact des gaz à effet de serre sur l’environnement, et particulièrement sur le climat, les régions peuvent par conséquent prendre des mesures destinées à faire diminuer les émissions de gaz à effet de serre par les aéronefs, pour autant toutefois qu’elles n’excèdent pas leur compétence territoriale¹⁴.

Il découle toutefois de ces arrêts qu’en l’occurrence le point de rattachement territorial y consistant en la présence ou l’absence d’un aéroport sur le territoire d’une région, n’est pas un critère adéquat au regard de la compétence matérielle des régions en matière de protection de l’environnement.

¹¹ Note de bas de page n° 6 de l’avis cité : Avis C.E. 47.860/VR/4 du 23 mars 2010 sur un avant-projet devenu le décret du 6 octobre 2010 (*Doc. parl.*, Parl. wal., 2009-2010, n° 215/1, pp. 20-22), dans lequel la section de législation du Conseil d’État avait également émis l’avis qu’il s’imposait de conclure un accord de coopération entre l’État fédéral, en vertu de sa compétence résiduelle, et les régions, en vertu de leur compétence, chacune pour ce qui concerne leur territoire, pour la protection de l’air contre la pollution et les agressions.

¹² Note de bas de page n° 7 de l’avis cité : C.C., n° 76/2012, 14 juin 2012.

¹³ Note de bas de page n° 8 de l’avis cité : Avis C.E. 45.614/AV du 13 janvier 2009 sur un avant-projet devenu le décret de la Communauté flamande du 11 décembre 2009 ‘portant assentiment à l’accord de coopération entre la Région de Bruxelles-Capitale, la Région flamande et la Région wallonne concernant la mise en œuvre du régime de paiement unique’ (*Doc. parl.*, Parl. fl., S.E. 2009, n° 109/1, obs. 2.2.2).

¹⁴ Note de bas de page n° 9 de l’avis cité : C.C., n° 33/2011, 2 mars 2011, B.4.4 et C.C., n° 76/2012, 14 juin 2012, B.5.4.

4.2.2. Selon ce même article 2, 1°, de l'accord de coopération, l'autorité fédérale puise sa compétence à l'égard des matières réglées par l'accord dans l'article 6, § 1er, X, 7° (lire : article 6, § 1er, X, alinéa 1er, 7°), de la loi spéciale du 8 août 1980, à savoir le pouvoir de régler l'équipement et l'exploitation de l'aéroport de Bruxelles-National.

Abstraction faite de la question de savoir si cette compétence est effectivement pertinente pour la matière réglée par l'accord de coopération, à savoir l'intégration des activités aériennes dans le système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, il est à noter que l'autorité fédérale est compétente pour la protection de l'air contre la pollution et les agressions et donc pour adopter toutes les mesures afin de diminuer les émissions de gaz à effet de serre dans l'air, en ce qui concerne l'espace aérien situé au-dessus des zones maritimes belges, lesquelles relèvent de la compétence territoriale de l'autorité fédérale ¹⁵.

En outre, l'autorité fédérale peut également puiser certaines compétences dans l'article 6, § 4, 3° et 4°, de la loi spéciale du 8 août 1980, en ce qui concerne ses compétences en matière, respectivement, de police générale et de réglementation de l'aéronautique ainsi que d'organisation de la circulation aérienne » ¹⁶.

3.2. Concernant la jurisprudence de la Cour constitutionnelle précitée, il convient d'avoir tout particulièrement égard au B.10.2 de l'arrêt n° 33/2011 du 2 mars 2011, dans lequel la Cour constitutionnelle a jugé que :

« en l'espèce, les compétences de l'État fédéral et des régions sont devenues à ce point imbriquées, par suite, d'une part, de la nécessité en droit européen de n'avoir qu'une seule autorité responsable par exploitant d'aéronef et, d'autre part, de la nature principalement transrégionale des émissions causées pendant l'intégralité de leur vol par des aéronefs qui atterrissent dans une région ou qui en décollent, qu'elles ne peuvent plus être exercées que dans le cadre d'une coopération ».

3.3. L'article 17, §§ 1er et 2, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 impose aux exploitants d'aéronefs la restitution de quotas conformément au total des émissions déclarées pour l'année civile précédente par ces exploitants. L'article 20, §§ 1er et 3, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 précise les sanctions qui sont applicables en cas de défaut de restitution de ces mêmes quotas. Les mécanismes de restitution et de sanctions en cas de défaut de restitution sont au cœur du dispositif mis en place par la réglementation européenne d'échanges de quotas d'émission de gaz à effet de serre.

¹⁵ Note de bas de page n° 10 de l'avis cité : C.C., n° 33/2011, 2 mars 2011, B.8.1.

¹⁶ Avis 52.857/VR donné le 25 mars 2013 sur un avant-projet devenu la loi du 19 mars 2014, *Doc. parl.*, Sénat, 2013-2014, n° 5-2040/1, pp. 26-43.

La question se pose dès lors de savoir si l'abrogation, notamment, de ces mécanismes ¹⁷ au sein de l'accord de coopération du 2 septembre 2013, telle qu'elle est envisagée par l'accord de coopération à l'examen, et la détermination corrélative des obligations de restitution et des sanctions par les autorités compétentes ¹⁸, sont compatibles avec la répartition des compétences telle qu'elle résulte notamment du B.10.2 de l'arrêt n° 33/2011 de la Cour constitutionnelle, en particulier en ce qui concerne les compétences de la Région de Bruxelles-Capitale et de l'autorité fédérale.

Compte tenu de la complexité du système d'échanges des quotas d'émission de gaz à effet de serre, la section de législation ne dispose pas des connaissances techniques suffisantes pour évaluer les conséquences concrètes de chacune des abrogations envisagées par l'accord de coopération à l'examen.

Les parties à l'accord de coopération doivent dès lors être en mesure de justifier qu'au regard de l'imbrication des compétences entre l'État fédéral et les régions en la matière, les différentes abrogations prévues par l'accord de coopération à l'examen ne méconnaissent pas la nécessité en droit européen de n'avoir qu'une seule autorité responsable par exploitant d'aéronef ¹⁹, en tenant compte de la nature principalement transrégionale des émissions causées pendant l'intégralité de leur vol par des aéronefs qui atterrissent dans une région ou qui en décollent.

3.4. La même observation vaut concernant la volonté des parties à l'accord de coopération à l'examen de ne pas insérer dans l'accord de coopération du 2 septembre 2013 des dispositions nécessaires à la transposition de certaines autres modifications apportées à la directive 2003/87/CE par les directives (UE) 2023/958 et (UE) 2023/959. À titre d'illustration, les parties à l'accord de coopération entendent laisser aux seules Régions flamande et wallonne la transposition de l'article 14, paragraphe 5, de la directive 2003/87/CE, qui prévoit la mise en place, à partir du 1er janvier 2025, d'un système de surveillance et de déclaration des effets hors CO₂ de l'aviation ²⁰.

3.5. L'accord de coopération sera réexaminé et, le cas échéant, adapté à la lumière de l'observation qui précède.

¹⁷ La question se pose également à l'égard de dispositions qui apparaissent liées aux articles 17 et 20 de l'accord de coopération du 2 septembre 2013, par exemple les articles 14 et 15 de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 (qui sont abrogés par l'article 12 de l'accord de coopération à l'examen).

¹⁸ L'exposé des motifs de l'avant-projet d'ordonnance de la Région de Bruxelles-Capitale indique à cet égard que la suppression de l'article 17, § 1er, « permet d'éviter que l'accord de coopération doive être adapté tous les trois ans à l'avenir. En outre, cette disposition n'a rien à voir avec la répartition des compétences et peut donc être facilement supprimée de l'accord de coopération. L'obligation de restitution est prévue par la législation des autorités compétentes ».

¹⁹ Ni, par ailleurs, la nécessité d'une coordination imposée par le droit européen (voir ci-après, l'observation n° 4.2).

²⁰ Voir la note au Conseil des ministres.

II. Conformité au droit européen

4.1. L'article 18 de la directive 2003/87/CE, dont l'accord de coopération assure la transposition partielle, dispose :

« Autorité compétente

Les États membres prennent les dispositions administratives appropriées, y compris la désignation de l'autorité ou des autorités compétentes appropriées, pour assurer l'application des règles prévues par la présente directive. Lorsque plusieurs autorités compétentes sont désignées, le travail desdites autorités en application de la présente directive doit être coordonné.

[...] ».

Le règlement d'exécution (UE) 2018/2066 de la Commission du 19 décembre 2018 'relatif à la surveillance et à la déclaration des émissions de gaz à effet de serre au titre de la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil et modifiant le règlement (UE) n° 601/2012 de la Commission', qui assure l'exécution de la directive 2003/87/CE, dispose quant à lui en son article 10 :

« Coordination

Lorsqu'un État membre désigne plusieurs autorités compétentes conformément à l'article 18 de la directive 2003/87/CE, il coordonne les travaux réalisés par ces autorités en vertu du présent règlement ».

4.2. Afin d'apporter des simplifications à l'accord de coopération du 2 septembre 2013, l'accord de coopération à l'examen procède notamment à l'abrogation d'un nombre substantiel de ses dispositions. L'exposé des motifs indique que ces abrogations sont sans incidences sur la correcte transposition du droit européen, dès lors que, soit des dispositions à portée similaire existent ou seront ajoutées dans les législations régionales, soit les dispositions abrogées constituent un « contrôle superflu » de la part de la Commission nationale Climat de l'activité des autorités fédérées compétentes.

Il en va ainsi des dispositions suivantes :

– l'article 7, 1°, de l'accord de coopération à l'examen, modifiant l'article 6, § 1er, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²¹ ;

– l'article 7, 2°, de l'accord de coopération à l'examen, remplaçant l'article 6, § 2, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²² ;

– l'article 12 de l'accord de coopération à l'examen, concernant l'abrogation de l'article 14, § 1er, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²³ ;

²¹ Suppression des dates uniformes relatives à la soumission du plan de surveillance.

²² Suppression de l'entérinement des plans de surveillance par la Commission nationale Climat.

²³ Suppression des dates uniformes relatives à la soumission de la déclaration d'émissions annuelles.

– l'article 12 de l'accord de coopération à l'examen, concernant l'abrogation de l'article 14, § 2, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²⁴ ;

– l'article 13 de l'accord de coopération à l'examen, concernant l'abrogation de l'article 17, § 3, de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²⁵.

Dans un même esprit, certaines dispositions nouvelles sont ajoutées sans aucune mention de la Commission nationale Climat (ou de tout autre organe coordinateur). D'autres dispositions impliquant l'intervention de la Commission nationale Climat sont volontairement omises de l'accord de coopération.

Il en va ainsi des dispositions suivantes :

– l'article 9 de l'accord de coopération à l'examen, insérant un article 6/1 dans l'accord de coopération du 2 septembre 2013, sans prévoir de mécanisme de coordination analogue à celui existant dans les règles abrogées du chapitre VI de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 ²⁶ ;

– l'absence de transposition de l'article 12, paragraphe 9, de la directive 2003/87/CE, tel que modifié par l'article 1er, paragraphe 6, de la directive (UE) 2023/958 ²⁷ ;

– l'absence de transposition de l'article 14, paragraphe 5, de la directive 2003/87/CE, tel que modifié par l'article 1er, paragraphe 7, de la directive (UE) 2023/958 ²⁸.

Ce faisant, l'accord de coopération à l'examen réduit la coordination des différentes autorités compétentes, en supprimant une certaine uniformité procédurale et en réduisant le contrôle centralisé des opérations de surveillance, de déclaration et de vérification, dans une mesure telle que cette approche risque de porter atteinte à l'exigence de coordination découlant des articles 18 de la directive 2003/87/CE et 10 du règlement d'exécution 2018/2066 et, partant, à la correcte transposition et exécution de ces dispositions.

4.3. L'accord de coopération sera revu à la lumière de cette observation.

²⁴ Suppression du contrôle par la Commission nationale Climat de la soumission des déclarations d'émissions annuelles.

²⁵ Suppression du visa par la Commission nationale Climat du total des émissions de l'année civile précédente.

²⁶ Répartition des compétences relatives aux allocations gratuites de quotas d'émission.

²⁷ Relatif aux obligations de compensation pour le ou les exploitants d'aéronefs.

²⁸ Relatif au suivi et à la notification des impacts non liés au CO₂ des activités d'aviation.

OBSERVATIONS PARTICULIÈRESArticle 12

5. L'exposé des motifs précise qu'il est laissé « aux autorités compétentes le soin de fixer la date limite de soumission de la déclaration d'émissions annuelle », laquelle est dès lors abrogée par l'article 12.

À cet égard, il va de soi que cette date devra, sans préjudice de l'observation 4.2, être conforme à l'article 68 du règlement d'exécution 2018/2066, lequel impose que ces déclarations interviennent entre le 28 février et le 31 mars, sans quoi il serait fait obstacle à la bonne transposition de la réglementation européenne.

6. L'exposé des motifs précise que « l'article 14, § 3 est supprimé car redondant. [C]ette disposition est déjà réglée par l'arrêté royal du 21 juillet 2017 ».

Interrogée quant à la disposition précise de cet arrêté royal prévoyant la même règle, la déléguée du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale a répondu ce qui suit :

« In de Memorie van Toelichting wordt verkeerdelijk verwezen naar het KB van 21 juli 2017. Artikel 14, § 3, wordt opgeheven omdat dit wordt geregeld door artikel 32 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register ».

L'exposé des motifs sera corrigé en conséquence.

Article 13

7. L'exposé des motifs précise que « les dispositions de l'article 16 figurent dans la directive ETS et ne nécessitent pas de transposition ».

Interrogée quant à la raison pour laquelle ces dispositions ne nécessiteraient pas de transposition, la déléguée du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale a répondu ce qui suit :

« Het gaat om artikel 13 van de ETS-Richtlijn. Dit artikel hoeft niet omgezet te worden via het samenwerkingsakkoord maar wordt omgezet in de respectieve gewestelijke wetgeving.

Voor het Vlaamse Gewest: artikel 61 van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 2012 inzake verhandelbare emissierechten voor broeikasgassen voor vaste installaties, luchtvaartactiviteiten en de inzet van flexibele mechanismen, in gevoegd bij het besluit van de Vlaamse Regering van 6 september 2019.

Pour la Région wallonne : l'article 10/1, alinéa 4 du décret du 10 novembre 2004 instaurant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, créant un Fonds wallon Kyoto et relatif aux mécanismes de flexibilité du Protocole de Kyoto. Le décret du 25 avril 2024 (non encore publié au *Moniteur belge* : disponible à cette adresse : http://nautilus.parlement-wallon.be/Archives/2023_2024/PARCHEMIN/1696.pdf) prévoit en son article 17 que cet alinéa s'applique aux activités aériennes ».

Il est pris acte de cette explication.

8. L'exposé des motifs précise que « l'article 18 [de l'accord de coopération du 2 septembre 2013] est redondant. Il est déjà réglementé par l'arrêté royal du 21 juillet 2017 ».

Interrogée quant à la disposition précise dudit arrêté royal prévoyant la même règle, la déléguée du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale a répondu ce qui suit :

« Ook hier wordt in de MvT verkeerdelijk verwezen naar het KB van 21 juli 2017. Artikel 18 wordt opgeheven omdat dit wordt geregeld door artikel 56 van de gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register. Dit stelt dat emissierechten bij inlevering onmiddellijk naar de EU-rekening voor de afschrijving van emissierechten overgedragen worden. Een afschrijving/annulatie van de emissierechten door de nationale registeradministrateur is dus niet langer noodzakelijk ».

L'exposé des motifs sera corrigé en conséquence.

EXAMEN DES AVANT-PROJETS DE LOI, DE DÉCRETS ET D'ORDONNANCE

GÉNÉRAL

9. Il convient de compléter l'intitulé et le dispositif des avant-projets à l'examen par la date à laquelle l'accord de coopération a été signé.

10. Les avant-projets de loi et de décrets seront pourvus d'un exposé des motifs, y compris un commentaire des articles, qui expliquent la portée de l'accord de coopération.

AVANT-PROJET DE LOI

11. Dans la version néerlandaise de l'article 2, on écrira « Instemming wordt verleend met het samenwerkingsakkoord ».

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Charles-Henri VAN HOVE

Bernard BLERO

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

Op voorstel van de Vlaamse minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd en de Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Havens en Sport;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Artikel 1. Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. Instemming wordt betuigd met het samenwerkingsakkoord van 4 april 2024 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap.

Brussel, 20 december 2024.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Wonen, Energie en Klimaat, Toerisme en Jeugd,

Melissa DEPRAETERE

De Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Havens en Sport,

Annick DE RIDDER

BIJLAGE:
samenwerkingsakkoord van 4 april 2024

Accord de coopération du (...) entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale modifiant l'accord de coopération du 2 septembre 2013 entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre

Samenwerkingsakkoord van (...) tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot wijziging van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap

Vu l'article 39 de la Constitution;

Gelet op artikel 39 van de Grondwet;

Vu la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, l'article 6, §1er, II, 1°, et l'article 92bis, §1er, §5 et §6, insérés par la loi spéciale du 8 août 1988 et modifiés par la loi spéciale du 16 juillet 1993, la loi spéciale du 21 février 2010 et la loi spéciale du 6 janvier 2014,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 6, §1, II, 1°, en artikel 92bis, §1, §5 en §6, ingevoegd bij de bijzondere wet van 8 augustus 1988 en gewijzigd bij de bijzondere wet van 16 juli 1993, de bijzondere wet van 21 februari 2010 en de bijzondere wet van 6 januari 2014,

Vu l'accord de coopération du 14 novembre 2002, entre l'Etat fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale, relatif à l'établissement, l'exécution et le suivi d'un Plan national Climat, ainsi que l'établissement de rapports, dans le cadre de la Convention-cadre des Nations Unies sur les Changements climatiques et du Protocole de Kyoto;

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 14 november 2002 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende het opstellen, het uitvoeren en het opvolgen van een Nationaal Klimaatplan, alsook het rapporteren, in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto,

Vu l'accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook

d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre, modifié par les accords de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020;

luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020;

Vu l'accord de coopération du 20 janvier 2017 entre l'Etat fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'organisation et à la gestion administrative du registre national belge de gaz à effet de serre conformément à la Directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil, au règlement (UE) 525/2013 du Parlement européen et du Conseil, et à certains aspects de la mise aux enchères conformément au règlement (UE) 1031/2010 de la Commission;

Gelet op het samenwerkingsakkoord van 20 januari 2017 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende de organisatie en het administratief beheer van het nationaal register voor broeikasgassen van België overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad en verordening (EU) 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad, alsmede bepaalde elementen van de veiling overeenkomstig verordening (EU) 1031/2010 van de Commissie;

Vu la décision du Comité de concertation du (...);

Gelet op de beslissing van het Overlegcomité van (...);

Considérant la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil du 13 octobre 2003 établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans l'Union et modifiant la directive 96/61/CE du Conseil;

Overwegende richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 oktober 2003 tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en tot wijziging van richtlijn 96/61/EG van de Raad;

Considérant la directive (UE) 2023/958 du Parlement européen et du Conseil du 10 mai 2023 modifiant la directive 2003/87/CE en ce qui concerne la contribution de l'aviation à l'objectif de réduction des émissions dans tous les secteurs de l'économie de l'Union et la mise en œuvre appropriée d'un mécanisme de marché mondial;

Overwegende richtlijn (EU) 2023/958 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG wat betreft de bijdrage van de luchtvaart aan de emissiereductiedoelstelling van de Unie voor de hele economie en de passende toepassing van een wereldwijde marktgebaseerde maatregel;

Considérant la directive (UE) 2023/959 du Parlement européen et du Conseil du 10 mai 2023 modifiant la directive 2003/87/CE établissant un système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre dans l'Union et la décision (UE) 2015/1814 concernant la création et le fonctionnement d'une réserve de stabilité du marché pour le système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre de l'Union;

Overwegende richtlijn (EU) 2023/959 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG tot vaststelling van een systeem voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Unie en Besluit (EU) 2015/1814 betreffende de instelling en de werking van een marktstabiliteitsreserve voor de EU-regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten;

L'Etat fédéral, représenté par le Gouvernement fédéral, en la personne du Premier Ministre, du

De Federale Staat, vertegenwoordigd door de Federale Regering, in de persoon van de Eerste

Ministre de la Mobilité et de la Ministre du climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green deal;

Minister, de minister van Mobiliteit en de Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green deal,

La Région flamande, représentée par le Gouvernement flamand, en la personne de son Ministre-président, de la Ministre flamande de la Justice et du Maintien, de l'Environnement et de l'Aménagement du Territoire, de l'Énergie et du Tourisme et de la Ministre flamande de la Mobilité et les Travaux publics,

Het Vlaamse Gewest, vertegenwoordigd door de Vlaamse Regering, in de persoon van haar minister-president, de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme en de Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken;

La Région wallonne, représentée par le Gouvernement wallon, en la personne de son Ministre-président et du Ministre wallon du Climat, de l'Énergie et de la Mobilité et des Infrastructures;

Het Waalse Gewest, vertegenwoordigd door de Waalse Regering, in de persoon van haar minister-president en de Waalse minister van Klimaat, Energie, Mobiliteit en Infrastructuur,

La Région de Bruxelles-Capitale, représentée par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, en la personne de son Ministre-président et du Ministre bruxellois chargé de la Transition climatique, de l'Environnement, de l'Énergie et de la Démocratie participative,

Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, vertegenwoordigd door de Regering van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in de persoon van haar minister-president, de Brusselse minister, belast met belast met Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie en Participatieve Democratie,

Ont convenu ce qui suit :

Kwamen het volgende overeen :

Article 1er. L'intitulé de l'accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre conformément à la directive 2008/101/CE du Parlement européen et du Conseil du 19 novembre 2008 modifiant la directive 2003/87/CE afin d'intégrer les activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre est remplacé par ce qui suit :

Artikel 1. Het opschrift van het samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2008/101/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 tot wijziging van Richtlijn 2003/87/EG teneinde ook luchtvaartactiviteiten op te nemen in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Gemeenschap wordt vervangen als volgt :

“Accord de coopération du 2 septembre 2013 conclu entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'intégration des activités aériennes dans le système communautaire d'échange de quotas d'émission de gaz à effet

“Samenwerkingsakkoord van 2 september 2013 tussen de Federale Staat, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest betreffende het opnemen van luchtvaartactiviteiten in de regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de

de serre conformément à la directive 2003/87/CE”

Art. 2. A l'article 1er du même accord de coopération, modifié par l'accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l'alinéa 1er, les mots “qui concernent le secteur de l'aviation” sont insérés entre les mots “dans la directive” et les mots “, dans le respect des règles”;

2° les alinéas 2 et 3 sont abrogés.

Art. 3. A l'article 2 du même accord de coopération, modifié par l'accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, les modifications suivantes sont apportées.

1° le 2° est remplacé par ce qui suit

“2° règlement registre · règlement délégué (UE) 2019/1122 de la Commission du 12 mars 2019 complétant la directive 2003/87/CE du Parlement européen et du Conseil en ce qui concerne le fonctionnement du registre de l'Union;”;

2° au 7°, les mots “l'article 10 du règlement 525/2013 » sont remplacés par les mots « l'article 40 du règlement (UE) 2018/1999”;

3° le 11° est abrogé,

4° au 12°, les mots “, tel qu'organisé en vertu du présent accord de coopération” sont abrogés;

5° les 13° et 14° sont abrogés;

6° le 15° est remplacé par ce qui suit.

“15° période . une période de dix ans, en l'occurrence du 1er janvier 2021 au 31 décembre 2030, et ainsi de suite,”,

Gemeenschap overeenkomstig Richtlijn 2003/87/EG”

Art. 2. In artikel 1 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid worden tussen de woorden “in de richtlijn” en de woorden “, mits inachtneming van de regels” de woorden “met betrekking tot de luchtvaartsector” ingevoegd;

2° het tweede en het derde lid worden opgeheven.

Art. 3. In artikel 2 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° punt 2° wordt vervangen door wat volgt.

“2° registerverordening: gedelegeerde verordening (EU) 2019/1122 van de Commissie van 12 maart 2019 tot aanvulling van Richtlijn 2003/87/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de werking van het EU-register;”;

2° in punt 7° wordt de zinsnede “artikel 10 van verordening 525/2013” vervangen door de zinsnede “artikel 40 van verordening (EU) 2018/1999”,

3° punt 11° wordt opgeheven,

4° in punt 12° wordt de zinsnede “, zoals georganiseerd krachtens dit samenwerkingsakkoord” opgeheven,

5° punt 13° en punt 14° worden opgeheven,

6° punt 15° wordt vervangen door wat volgt.

“15° periode: een tien jaar durende periode in casu van 1 januari 2021 tot 31 december 2030 enzovoort,”,

7° les 16° et 17° sont abrogés,	7° punt 16° en punt 17° worden opgeheven,
8° le 21° est abrogé,	8° punt 21° wordt opgeheven,
9° le 22° est remplacé par ce qui suit	9° punt 22° wordt vervangen door wat volgt:
“22° règlement (UE) 2018/1999 · le règlement (UE) 2018/1999 du Parlement européen et du Conseil du 11 décembre 2018 sur la gouvernance de l'union de l'énergie et de l'action pour le climat, modifiant les règlements (CE) n° 663/2009 et (CE) n° 715/2009 du Parlement européen et du Conseil, les directives 94/22/CE, 98/70/CE, 2009/31/CE, 2009/73/CE, 2010/31/UE, 2012/27/UE et 2013/30/UE du Parlement européen et du Conseil, les directives 2009/119/CE et (UE) 2015/652 du Conseil et abrogeant le règlement (UE) n° 525/2013 du Parlement européen et du Conseil,”	“22° verordening (EU) 2018/1999 · verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 663/2009 en (EG) nr. 715/2009 van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 94/22/EG, 98/70/EG, 2009/31/EG, 2009/73/EG, 2010/31/EU, 2012/27/EU en 2013/30/EU van het Europees Parlement en de Raad, Richtlijnen 2009/119/EG en (EU) 2015/652 van de Raad, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 525/2013 van het Europees Parlement en de Raad;”;
10° les 23° et 24° sont abrogés	10° punt 23° en punt 24° worden opgeheven.
Art. 4. L'article 5 du même accord de coopération, modifié par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.	Art. 4. Artikel 5 van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.
Art. 5. Dans le même accord de coopération, l'intitulé du chapitre V est remplacé par ce qui suit:	Art. 5. Het opschrift van hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord wordt vervangen door wat volgt.
“CHAPITRE V. – Mise en œuvre du système d'échange de quotas d'émission de gaz à effet de serre au sein de l' Union européenne”	“HOOFDSTUK V.- Tenuitvoerlegging van de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie”
Art. 6. Dans le Chapitre V du même accord de coopération, il est inséré une section 1 ^{ère} intitulée .	Art. 6. In hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord, wordt een afdeling 1 ingevoegd, die luidt als volgt:
“Section 1 ^{ère} . Plan de surveillance des émissions et déclaration d'émissions”.	“Afdeling 1 Emissiemonitoringplan en emissieverslag”.
Art. 7. A l'article 6 du même accord de coopération les modifications suivantes sont apportées :	Art. 7. In artikel 6 van hetzelfde samenwerkingsakkoord worden de volgende wijzigingen aangebracht.
1° dans le paragraphe 1 ^{er} , l'alinéa 1 ^{er} est remplacé par ce qui suit :	1° in paragraaf 1, wordt het eerste lid vervangen door wat volgt.

“Les exploitants d'aéronefs soumettent leur plan de surveillance des émissions et la déclaration annuelle d'émissions aux gestionnaires d'aérodrome, qui les transmettent sans délai à leurs autorités compétentes respectives. “,

“Vliegtuigexploitanten leggen hun emissie-monitoringplan en jaarlijks emissieverslag voor aan hun luchthavenbeheerders, die ze onverwijld bezorgen aan de respectieve bevoegde autoriteiten “,

2° le paragraphe 2 est remplacé par ce qui suit .

2° paragraaf 2 wordt vervangen als volgt:

“§2. Les autorités compétentes respectives sont chargées d'approuver les plans de surveillance des émissions et les déclarations d'émissions “;

“§2 De respectieve bevoegde autoriteiten staan in voor de goedkeuring van de emissie-monitoringplannen en emissieverslagen.”,

3° l'article est complété par les paragraphes 3 et 4 rédigés comme suit .

3° er worden een paragraaf 3 en een paragraaf 4 toegevoegd, die luiden als volgt:

“§3. Les autorités compétentes respectives prennent les mesures nécessaires pour garantir que les exploitants d'aéronefs et les gestionnaires d'aéroports respectent § 1er.

“§3. De respectieve bevoegde autoriteiten nemen de maatregelen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat de vliegtuigexploitanten en de luchthavenbeheerders paragraaf 1 naleven

§4 Les autorités compétentes respectives sont chargées de traiter la demande d'un exploitant d'aéronef de ne pas publier certaines données d'émission, conformément à l'article 14, §6, de la directive. “.

§4. De respectieve bevoegde autoriteiten staan in voor de behandeling van het verzoek van een vliegtuigexploitant om bepaalde emissiedata niet te publiceren, overeenkomstig artikel 14, §6, van de richtlijn.”.

Art. 8. Dans le Chapitre V du même accord de coopération, il est inséré une section 2 intitulée .

Art. 8. In hoofdstuk V van hetzelfde samenwerkingsakkoord, wordt een afdeling 2 ingevoegd, die luidt als volgt:

“ Section 2 Allocation gratuite des quotas “.

“Afdeling 2. Kosteloze toewijzing van emissierechten”.

Art. 9. Dans la section 2 insérée par l'article 8, il est inséré un article 6/1 rédigé comme suit :

Art. 9. In afdeling 2, ingevoegd bij artikel 8, wordt een artikel 6/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“**Art. 6/1.** Les autorités compétentes sont responsables de l'allocation gratuite des quotas d'émission conformément à l'article 3 quater, §6 et à l'article 3 quinquies, §1 bis, de la directive “.

“**Art. 6/1.** De bevoegde autoriteiten staan in voor de kosteloze toewijzing van emissierechten bedoeld in artikel 3c §6 en artikel 3d §1a van de richtlijn ”

Art. 10. Dans le même accord de coopération, le chapitre VI, comportant les articles 7 à 11, modifiés par l'accord de coopération du 16 octobre 2015 et du 15 décembre 2020, est abrogé.

Art. 10. Hoofdstuk VI, dat bestaat uit artikel 7 tot en met 11, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 11. L'article 12 du même accord de coopération est abrogé.

Art. 12. Dans le même accord de coopération, le chapitre VIII, comportant les articles 14 et 15, modifiés par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé

Art. 13. Dans le même accord de coopération, le chapitre IX, comportant les articles 16 à 19, modifiés par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé

Art. 14. A l'article 20 du même accord de coopération, les modifications suivantes sont apportées .

1° le paragraphe 1er est remplacé par ce qui suit

“ § 1er. L'administrateur du registre publie sur le site internet du registre national des gaz à effet de serre le nom des exploitants d'aéronefs qui sont en infraction par rapport à l'exigence de la directive de restituer suffisamment de quotas ” ;

2° le paragraphe 2 est remplacé par ce qui suit .

“ § 2. Les autorités compétentes imposent l'amende pour restitution insuffisante de quotas d'émission conformément à l'article 16, § 3, de la directive. La Commission nationale Climat s'assure de la mise en œuvre de cette amende par l'autorité compétente respective ”,

3° le paragraphe 3 est abrogé;

4° dans le paragraphe 4, les mots “ du présent accord et de ses mesures de mise en œuvre ” sont remplacés par les mots “ de la directive ”

Art. 15. Dans le même accord de coopération, le chapitre X/1, comportant l'article 20/1, inséré par l'accord de coopération du 16 octobre 2015

Art. 11. Artikel 12 van hetzelfde samenwerkingsakkoord wordt opgeheven

Art. 12. Hoofdstuk VIII, dat bestaat uit artikel 14 en artikel 15, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 13. Hoofdstuk IX, dat bestaat uit artikel 16 tot en met 19, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, wordt opgeheven.

Art. 14. In artikel 20 van hetzelfde samenwerkingsakkoord worden de volgende wijzigingen aangebracht.

1° paragraaf 1 wordt vervangen door wat volgt.

“§1. De registeradministrateur publiceert op de website van het nationaal broeikasgasregister de naam van de vliegtuigexploitanten die zich niet houden aan de voorschriften van de richtlijn inzake het inleveren van voldoende emissierechten.”,

2° paragraaf 2 wordt vervangen door wat volgt:

“§2. De bevoegde autoriteiten staan in voor het opleggen van de boete voor het onvoldoende inleveren van emissierechten overeenkomstig artikel 16, §3 van de richtlijn. De Nationale Klimaatcommissie vergewist zich ervan dat deze boete door de respectieve bevoegde autoriteit wordt opgelegd.”;

3° paragraaf 3 wordt opgeheven;

4° in paragraaf 4 worden de woorden “dit akkoord en de uitvoeringsmaatregelen ervan” vervangen door de woorden “de richtlijn”.

Art. 15. Hoofdstuk X/1, dat bestaat uit artikel 20/1, van hetzelfde samenwerkingsakkoord, ingevoegd bij

et modifié par l'accord de coopération du 15 décembre 2020, est abrogé.

het samenwerkingsakkoord van 16 oktober 2015 en gewijzigd bij het samenwerkingsakkoord van 15 december 2020, opgeheven.

Etabli à Bruxelles, le (...), en autant d'exemplaires qu'il y a de parties contractantes,

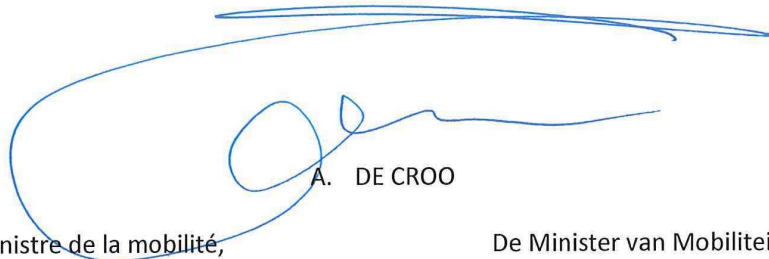
Opgemaakt te Brussel, op ~~(...)~~ ^{1 APR 2024}, in zoveel exemplaren als er contracterende partijen zijn,

Pour l'Etat fédéral,

Voor de Federale Staat,

Le Premier Ministre,

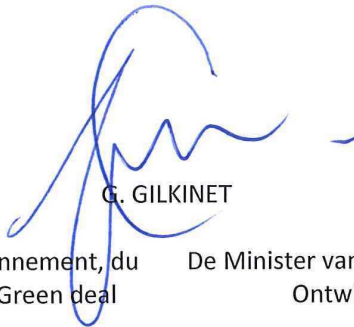
De Eerste Minister,

A. DE CROO

Le Ministre de la mobilité,

De Minister van Mobiliteit,

G. GILKINET

La Ministre du climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green deal

De Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

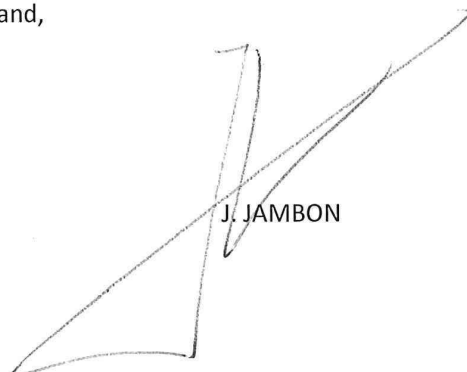
Z. KHATTABI

Pour la Région flamande,

Voor het Vlaamse Gewest,

Le Ministre-Président du Gouvernement flamand,

De Minister-President van de Vlaamse Regering,

J. JAMBON

La Ministre flamande de la Justice et du
Maintien, de l'Environnement et de
l'Aménagement du Territoire, de l'Energie et du
Tourisme,

De Vlaamse Minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme,

Z. DEMIR

La Ministre flamande de la Mobilité et les
Travaux publics,

De Vlaamse Minister van Mobiliteit en
Openbare Werken,

L. PEETERS

Pour la Région wallonne,

Voor het Waalse Gewest,

Le Ministre-Président du Gouvernement wallon, De Minister-President van de Waalse Regering,

E. DI RUPO

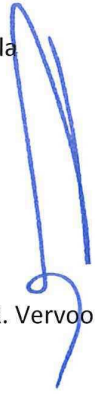
Le Vice-Président et Ministre wallon du Climat,
de l'Energie, de la Mobilité et des
Infrastructures

De Vicepresident en Waals Minister van Klimaat,
Energie, Mobiliteit en Infrastructuur

P. HENRY

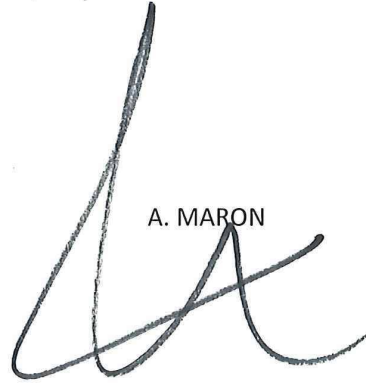
Pour la Région de Bruxelles-Capitale,
Le Ministre-Président du Gouvernement de la
Région de Bruxelles-Capitale,

Voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest,
De Minister-President van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering,

R. Vervoort

Le Ministre du Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale, chargé de la Transition
climatique, de l'Environnement, de l'Energie et
de la Démocratie participative,

De Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke
Regering, belast met Klimaattransitie,
Leefmilieu, Energie en Participatieve
Democratie,

A. MARON